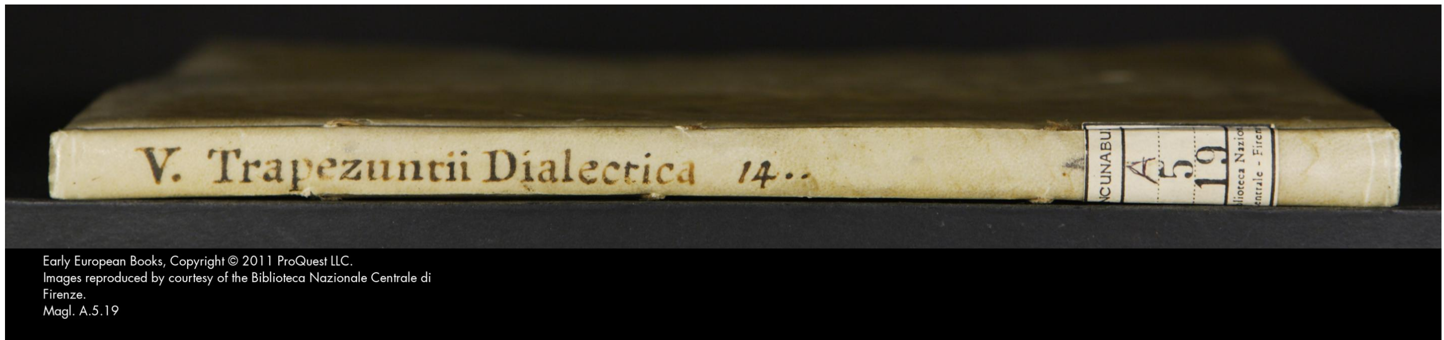
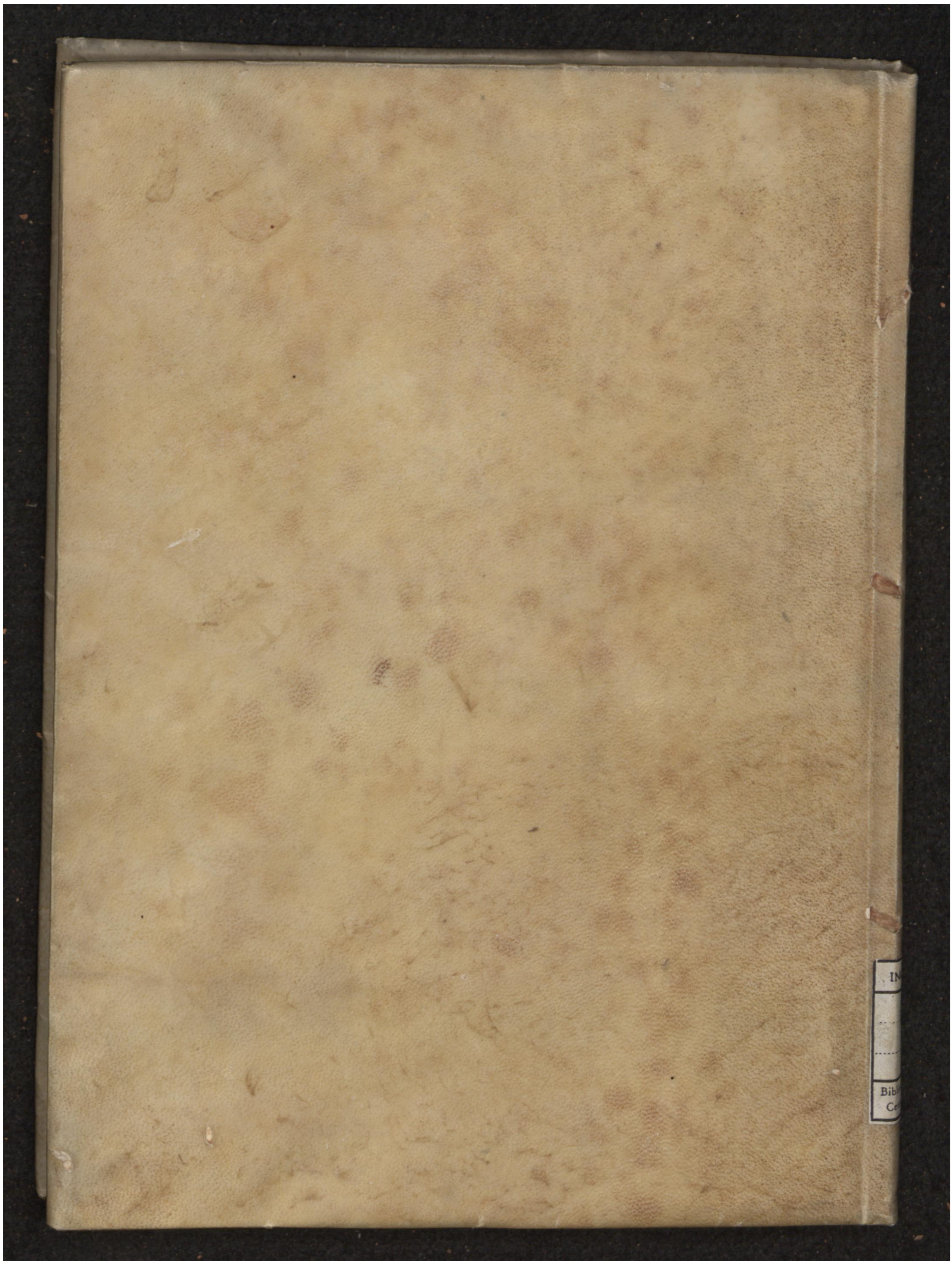

V. Trapezuntii Dialectica 14..
INCUNABU
A
5
19
Biblioteca Nazio
Centrale - Firen

VII

V

Trapezuntii

Dialectica

14.....

P. 6

GEORGII TRAPEZVNTII DE DIALETICA EX ARISTOTELE COMPENDIVM :.

VLTA ſunt Mi Petre: quæ faciunt: ut õni cura omnique diligentia cogitem: qua rati one in his humanitatis artibus facile cæte ris præſtare poſſis. Nã & amor tuus erga me ſingularis & patris tui excellentiſſimi Viri maxĩa ĩ me officia cogũt: ne ſi modo gratus eſſe uelim quidq̃ aliud magis cupiam: quã te his ſtudiis florẽtem atque ornatiſſimum omnium conſpicere: Quam quidem rem cum diu ac ſæpe animo uoluerem: quoniã dialeticæ om nino expertem ne mediocrem quidem futurũ oratorem puto. ſtatui ut more boni debitoris quam nunc poſſum minimam debiti particulam tibi reddam: quæ ferme ad percipiendã dicendi copiam neceſſaria ſunt ea e peripa teticorum fontibus ſumpta breuiter ad te conſcribere. Nã qui hæc dialetica nullo modo deguſtarũt eos uide o: cũ aut ratiocinari aut diuidere aut diffinire opus ſit aberrare ab re ſua lõgius nec Ciceronẽ eloquentiæ prĩ/ cipem: quem imitant̃ cum in hæc inciderit: incidit autẽ ſæpius: recta ratione intelligere. Quod cum õnes fere: qui mentis compotes ſunt dialeticæ ignorãtia fieri nõ dubitent: abhorrẽt tamen nõ a dialeticæ ſolũ uerũ etiã a totius philoſophiæ præceptis: uel proter eorũ ĩfantiã qui docent: uel proter rerum obſcuritatem: uel proter uoluminũ magnitudinẽ ſimul ac multitudinẽ: uel ꝓter barbariem eorum: qui peripatetica ex græca lingua in

latinam transtulerunt nihil enim fere peripateticũ la/
tine conscriptũ uidet͠. Quæ res eloquentiæ latinæ stu
diosos a dialetica deterret uehementius quam oporteat
Non.n. abiicienda penitus ea sũt sine quibus nec recte
intelligere nec ratiõe dicere possis quas ob res ne tibi
aut quidq̃ desit aut si ne deesse nolis dura illa & aspe
ra peripateticoꝝ ac pene infinita & confusa perspicere
cogaris õnia quæ ad dicendũ faciũt & ad inspiciendã
rationẽ topicã necessaria sunt sine qua si quis se putat
recte posse inuenire aut alioꝝ inuenta percipere quasi
amens contẽnendus est ad hoc opusculũ breuiter cõtu
li in quo si quid innatæ peripateticis duriciei uidebit͠
inesse non mihi sed rebus attribue. Dabis igitnr operã
diligenter quæcũq; hic scripta sunt animo cõmendare
exercitatione firmare frequenti disputatione uel cum
aliis uel tecũ ipso facillima & sicut innata tibi reddere
Quod si facies nec te præceptiõis nr̃æ nec me laboris
pœnitebit.

Ialetica igit͠ est diligens differẽdi ratio: differere
uero nemo poterit diligenter nisi quæ inuenerit
dicendaque iudicauerit ea sic cõiũxerit ut illis datis ꝙ
intendit necessario consequat͠ q̃ oratiõem græci silogis
mũ dicũt latini ratiociatiõnẽ appellare possunt. ea pro/
positiõibus constat. Omnis porro propositio si simplex
est duobus terminis prædicato atq; subiecto connectit͠.
Quoniã ergo termini silogismorum elementa sunt ex
quibus constant & ad quos resoluũt͠. nec enim cõponẽ
do altius repetere nec resoluẽdo longius abire possuũs

de his primum dicamus uerum dialeticoꝝ more ut de quo termino sermo nobis habetur intelligas uocem in significatiões suas primo diuidamus. Termini ergo locoꝝ fines appellati sũt qui locum a loco distingũt atq; dissepharãt unde græci similitudine ducti ὁρὸς idest uerbũ de uerbo terminos diffinitiones appellarũt disiũgunt.n.atq; disseparãt diffinitionis uniuscuiusq; substãtiã cum differẽtias tanq̃ terminos generi adiiciãt. Termĩos etiã simplicis ꝓpositiõis partes dicimus: uel quoniam in eos resolutio terminatur: uel quoniã significatione quasi circũscriptã rẽ ostẽdũt quã significãt hinc ẽ quod reꝝ nõina implicitas diffinitiões & diffinitiões explicita nomina rerum multi ac clari philosophi solent appellare Terminum ergo hic cum diciũs ꝓpositionis partẽ intelligiũs quem ita diffinit Aristoteles Termĩus est in quem resoluitur propositio: est autẽ omnis terminus uel complexus uel incõplexus. complexus est oratio ĩperfecta quæ cõstat multis simplicibus terminis ut scientia iuris ciuilis. Incomplexus ut scientia homo facit currit. Incõplexus.n.ac simplex terminus omnis aut nomen est aut uerbũ & aut finitus aut infinitus Nõen est uox institutione hominũ sine tempore significãs cuius nulla pars seiũcta separataque significat. Verbũ est uox ĩstitutiõe hõinũ cũ tẽpore significans cuius nulla se pars iũcta separataque significat. Infinita uero nõia uel uerba sunt quibus negatio adiecta est. Finita quæ absque negatiõe proferunt᷑ finita ut homo aĩmal legit sentit Infinita ut non homo non animal non legit nõ

ſentit Nomina igitur proprie Ariſtoteles appellat quæ nr̃o caſu efferunt᷑ quẽadmodũ uerba ea ſolum quæ præ ſens indicant tempus cætera caſus nõinũ & uerboꝝ eſſe aſſerit ut hõinis homini agebat aget agerẽ agere Oratio eſt uox inſtitutione hõinum ſignificãs cuius aliqua pars ſeiuncta ſepataq; ſignificat Orationũ quinq; ſunt genera enunciatiua: impatiua: deprecatiua: ĩterogatiua: uocatiua: Vocat̃a: ut heus inquit iuuenes mõſtrate mearũ uidiſtis ſiquã hic errantẽ forte ſoroꝝ: huic etiã impatiua ĩeſt. Interogatiua: ſed uos qui tandẽ quibus aut ueniſtis ab oris quoue tenetis iter. Deprecatiua: ut ſic pater ille deũ faciat ſic altus apollo ĩcipias cõferre manũ. Imperatiua: ut diſce puer uirtutẽ ex me ueꝝque laborẽ fortunã ex aliis. Enunciatiua: ut ſtat ſua cuiq; dies breue & irreparabile tẽpus õnibus eſt uitæ ſed famã extẽdere factis hoc uirtutis opus. Item neſcia mens hõinũ fati ſortis que futuræ & ſeruare modũ rebus ſublata ſecundis. haꝝ õniũ ſola enunciatio uerũ a falſo diſcernit. quare ſola huius negocii eſt nã cætere ad rhetoricã magis doctrinã uel poeticam pertinere uident᷑ Enũciatio uero alia ſimplex alia coniũcta eſt coniũcta e ſimplicibus conſtat ut ſi homo eſt aĩal eſt. Simplex uero enunciatio eſt oratio quæ quiddã eſſe uel non eſſe ſignificat ſecundũ quod ipſa tẽpora diuiſa ſunt ut homo eſt animal Omnis igit᷑ or̃o quã neceſſe eſt aliquid de aliquo uel aſſerere uel negare ſi ut uel eſſe uel non eſſe ſignificat cõſiderat᷑ enunciatio dicitur ſin ut uerũ uel falſum propoſitio appellat᷑ eſt.n. propoſitio or̃o quæ uerũ uel

falſum diſtincte ſignificat. Propoſitionũ quædã catego ricæ nõinãt quas predicatorias latine appellare poſſũs Quædã hipoteticæ quæ cõditionales nũcupent Prædi catoria ꝓpoſitio ẽ: quæ duobus terminis cõſtat ſubiec to & prædicato. Subiectũ eſt de quo aliquid dicit. Præ/ dicatũ eſt quod dicit de aliquo. ut homo ẽ animal ſub iectus terminus nũq̃ maior ſed æqualis uel mĩor præ/ dicato ſẽp eſt Prædicatus uero terminus uel uerbũ eſt ut homo currit uel nomen ſimul cum uerbo ut dies ſe/ renus ẽ Præterea tã ſubiectũ q̃ prædicatũ cõplexos ter minos poſſũt cõtinere ut ſcientia iuris ciuilis eſt utilis Omnis prædicatoria propoſitio uel affirmatiua uel ne/ gatiua eſt Affirmatiua eſt alicuius de aliquo enũtiatio Negatiua ẽ alicuius ab aliquo enũtiato Item ꝓpoſitio num aliæ ſũt uniuerſales aliæ ꝑticulares aliæ indefinitæ uniuerſalis ẽ quæ aut õni aut nulli ĩeſſe ſignificat ut om nis hõ currit nullus hõ currit Particularis ẽ quæ alicui aut nõ alicui ĩeſſe ſignificat ut qdã hõ currit quidã hõ nõ currit huic ſingularẽ ãnectiũs ea ẽ ſi dicas Cicero diſputat hic audit Indiffinita ẽ quæ abſque uniuerſali ac particulari aut ĩeſſe aut nõ ĩeſſe ſignificat ut homo legit homo non legit Hic illud dicendũ eſt huiuſce uo ces omnis nullus aliquis quidã iuniores ſigna priſcos ſincategoremata appellare quoniã terminis adduntur ipſæ termini non ſunt Ad hæc ꝓpoſitionũ quædam cõ trariæ quædã ſubcõtrariæ & aliæ ſubalternæ aliæ cõtra dictoriæ nominãtur uniuerſales igitur affirmatiua. s. ac negatiua in quibus eadem omnino ſubiiciuntur ac

prædicāt̃ inter se cōtrariæ sunt particulares uero affir/
matiua ac negatiua in quibus eadem omnīo subiitiūt̃
ac prædicantur subcontriæ appellantur At duæ affir/
matiuæ uniuersalis ac particularis in quibus eadē oīo
subiiciunt̃ ac prædicātur & similiter duæ negatiuæ sub/
alternæ dicūtur. Cum uero quātitas quātitati ac qua/
litati opponitur qualitas eisdem subiectis & prædicatis
cōtradictorie nominātur quare uniuersalis affirmatiua
& particularis negatiua ac rursus uniuersalis negatiua
& particularis affirmatiua ī quibus eadē ōnino subiici/
untur ac prædicātur sibi ipsis contradicunt Hauꝝ ꝓpo/
sitionum si cui negatio præponatur suæ contradictoriæ
si postponitur contrariæ sin uero eidem & prepōitur &
postponitur negatio subalternæ suæ uim ac potestatem
possidet quam rem iuniores propositiōum æqpolētiam
appellare solent uerum de oppositiōe propositionū satis
Nūc de natura dicaūs si prius cur eadē oīo subiici atq;
prædicari sēper in ipsis necesse ē explanabīus id ergo
necesse est quoniam si aliquis terminus non pro eodem
ōnino ī utraque ꝓpositione acciperet̃ quā rē iuniores
suppositionē appellare solēt nec cōtrarietas nec cōtra/
dictio nec subcōtrarietas nec subalternatio in eis esset
sed oīa cōfusa euerterentur unde siquis etiā animal sēsū
habere dicat & alius aliquod animal non habere sensū
contendat nullam si priscos & ueritatem sequimur fa/
cit cōtradictionē cōtradictio.n.& cōtrarietas cæteraq;
huiusmodi semp certas determinatasq; terminorum
potestates requirunt nā incerta confusa indetermīataq;

nec ĩter ſe opponi ũquã mentis cõpos dicet nec ĩcertũ certo nec determinatũ quiddã cõfuſo alicui cõtradicere poteſt ſed aliqs aliqua aliquod uel aliqd incertã cõfuſã indeterminatãq; habent pt̃atẽ quã in terminum cui ad hærent transfũdũt quare a propoſitiõibus quæ uerum a falſo diſtingũt qbus ſyllogiſmus õnis conſtare debet longe huiusmõi termini ex terminãdi ſũt ita huic ꝓpo ſitiõi õnis aſinus currit non illa contradicet aliquis aſi nus non currit ſed iſta qdã aſinus non currit uniuerſa le nãq; ſignũ ut nullus õnis non cõfundit ſed diſtribu endo determinat quare non confuſũ atq; incertũ aliqd ſed certũ quiddã ei opponit᷑ nã ſi contradictio maxime ueꝝ de falſo diſſeparat quomõ id fieri poterit niſi ãbæ ꝓpoſitiões certe deterĩnateq; accipiãt᷑ nulo ꝑfecto mõ quas obres neſcio cur bœtiũ iũiores ita contempſerũt ut in ſimilibus aliqs & quidã indifferenter ponãt cum qdã ille ſemp nũq̃ aliquis dicat incertũ eſt qs currat ſi aliqs currere dicit᷑ at cũ õnis aſinus currere enũciat᷑ determinate certeq; diſtribuit᷑ quod hic & hic & ſimi/ liter de cæteris currit ſic.n.uniuerſalis illa exponit᷑ qui uero aliquẽ nõ currere contra contendit non pot̃ mon ſtrare dicereq; hũc nõ currere nã id certũ qdã ſuppõit aliqs aut̃ incertũ aliquid õnis ergo & nulus quidam & quidã nõ ſemp nũq̃ aliquis dicendũ eſt quod aut̃ aliqs ĩcertũ confuſũq; eſt patet pſe ſed Plautus quoq; in cur guliõe apertiſſime oſtendit nã cũ apud eũ phedromus curguliõi dixiſſet iã edes aliqd quõiã aliqd nihil certi ſupponit ac ideo hæc ort̃o nec ueꝝ nec falſũ enũciat no

lo hercle aliquid ille respondit certũ q̃ aliqd mauolo
ita cõicus ille uidit nihil proter ĩcertitudinẽ enunciari
cũ dr̃ edes aliqd enũciari uero tũc asserit cũ dr̃ edes
quiddã sed grãmatici et̃ õnes testant̃ infinitũ nomen
aliquis & similia nõinãtes qa non definiũt neq; deter
minãt certi qddã ad hæc omnis enũciatio esse uel non
esse significat quod uerro esse uel non esse dicit̃ certũ
quiddã supponi necesse ẽ aliter.n.nec esse nec non esse
certe deterĩnateq; de ipso dici poterit certũ ergo quid
dã in omni enũciatione supponi nec esse est præterea
õnis propositio ueꝝ nel falsũ distincte significat nulla
orõ incertũ aliquid ĩcludens ueꝝ uel falsũ distincte si
gnificat nulla igit̃ orõ incertũ aliquid ĩcludens ẽ pro
positio quæ aũt orõ ꝓpositio proprie non est ea longe
abest a dialetica nũc redeũtes ũde egressi sũus de na/
tura propositionũ disseramus

Propositonũ igitur quas cõtrarias appellaũs ea natura est ut cum nũq̃ simul ueræ inueniri possint si una uera est falsã necessario alterã ostendat neque retro agere licet Nec enĩ si alterutra falsa est id circo quæ reliquat̃ erit uera Nã falsas simul esse in his rebus cõprehendiũs quas contĩgẽtes appellãt ut õnis hõ sedet nullus homo sedet Subcõtrariæ uero contrario se habent modo nam cum falsæ simul esse non possint ueræ possunt Quare falsitas unius ueritatem alterius ostendit sed ueritas falsitatem minĩe possunt enim ãbæ simul ueritatẽ in contĩgentibus rebus cõplecti ut quidã hõ sedet quidã homo non sedet In subalterĩs si particularis falsa est uniuersalis falsa est nec retroagere licet uera enĩ esse potest particularis cum uniuersalis falsa sit ut quidã homo sedet õnis homo sedet Sin aũt uniuersalis uera est & particularis necessario nã si oĩs hõ ẽ aĩal & hic hõ animal est At contradictoriæ semp ueꝝ a falso se iungũt & separãt Nã si una ipsaꝝ uera est alterã falsam si falsa est altera reliquã uerã esse necesse est His ita breuiter dictis nũc de cõuersione propositionũ breuius dicendũ esse uidet̃ Conuersio igit̃ est cum ꝓpositionis subiectus termius in prædicatũ prædicatus in subiectũ trãsponit̃ Ea est triplex simplex per acidens per contra positionem Sĩplex est cũ termini q̃dem trãsponũt̃ quãtitas uero & qualitas eadem oĩo remanet Hoc conursionis modo uniuersalis negatã & particularis affirmatiua uertũt̃ Nam si nullũ aĩal est nihil eoꝝ quæ suut animal est & si quidã hom currit & currentium utique aliquid

homo est Per accidẽs aũt est cõuersio cũ trãspositis ter minis qualitas manet eadẽ quãtitas mutatur hoc modo ũiuersalis tã affirmatiua q̃ negatiua cõuertit᷑ Nã si oĩs homo est animal & aliquod aĩal hominẽ esse necesse est & si hominũ nemo uolare potest eorũ certe quæ uolare possunt quidq̃ hõ nõ ẽ Per contrapositionẽ cõuersio fit cum quãtitas q̃dem & qualitas eadẽ manet termini ue ro trãspositi in ĩfinitos cõmutãtur hoc mõ conuertunt᷑ uniuersalis affirmatiua & particularis negatiua Nam si oĩs homo spirat quidq̃d nõ spirat est nõ hõ & si q̃dem homo nõ sedet quoddã quod non sedet non est non hõ harũ cõuersionũ ista natura est ut cum eadem maneat quãtitas si una est uera uel falsa & altera Cum aũt᷑ mu tatio quãtitatis fiat uera semper ĩ uerã cõuertat᷑ falsa uero in qua superiora subiiciunt᷑ quoniã ex cõuersione mutata quãtitate recta prædicatio fit ĩ uerã necessario cõuertat᷑ ut quidã hõ est aĩal cum tãen õne animal hõ nõ sit Hæc de prædicatoria ꝓpositiõe delibasse sufficiat nunc breuiter ut ĩstituiũs dabiũs operã ea primo expo nere quæ græci uoces latini prædicabilia solẽt appella/ re deinde de prædicãentis quas categorias græce dici/ mus & de prædicatorio syllogismo pauca ãmonebimus postremo de propositiõe hipotetica & sillogismo & de diuisiõe & diffinitione dissereũs nec oĩo ea præcepta cõ tẽneũs quæ eius rei quã iuniores obligationẽ dicũt uĩ & naturã cõplectũt᷑ Prædicabile igit᷑ est terĩnus qui ũiuoce de pluribus prædicari potest uniuoca dicũt᷑ quo rum & nomen cõmune est & ratio substantiæ secundũ

id nomen eadē ut animal hō atq; bos nā utraq; āīalia nūcupant̃ Et ſi quis aſſignet utriuſque r̃onem In quantum animal eſt utrunq; animatam ſubſtantiā quæ ſentiat & moueat̃ eſſe affirmabit. Aequiuoca ſūt quorum nōen quidē cōmune ſed ratio ſubſtātiæ ſecundū idē nomen nō eſt eadē ut canis in aquis ī terris in cælo noīe q̄dem idem re autē atque ſubſtātia diuerſa ſunt Prædicabilia quinque ſunt genus ſpecies differētia ꝓprium accidens Genus eſt quod de pluribus differentibus ſpecie in eo quod quid eſt uniuoce prædicatur Id duplex eſt Nam aliud genus generaliſſimū aliud ſubalt̃nū appellat̃ Generaliſſimū ē quod cū ſit genus nō poteſt ēē ſpecies uel ſupra quod aliud genus minime īuenit̃ quæ decem genera rerū omniū de quibus poſt diceūs Subalternū eſt quod cum ſit genus eſt etiam ſpecies huius modi ſūt oīa quæ inter ſpecialiſſimas ſpecies & generaliſſima genera ſemper īueniunt̃ & ad ſupiora quidem relata ſpecies ſunt inferioribus uero accōmodata genera ut aīal aīati q̄dem corporis ſpecies hōinis uero aut bouis genus ſpecies eſt quæ ponitur ſub genere uel ſpecies eſt quæ de pluribus differentibus numero in eo quod quid eſt uniuoce prædicat̃ ea ē duplex Nam aliā ſpecialiſſimā aliā ſubalternā diciūs Specialiſſima ē quæ cum ſit ſpecies nō poteſt eſſe genus ut hō bos hæ ſpecialiſſimæ ſpecies non in ſpecies āplius ſed in indiuidua ſcindunt̃ ut Cicero Ariſtoteles Subalterna eſt quæ īter generaliſſimū genus & ſpecialiſſimā ſpeciē poſita ſupioris ſpecies inferioris genus ſēp īuenit̃ ut aīal Diffe/

rentia est qua res inter se differũt Ea est triplex com/
ũnis ꝓpria specifica cõmunis est quæ separabilis est ita
dicimus nigrũ hoĩnẽ ab albo differre propria est quæ
cũ inseparabilis sit inest tamen per accidens ita coruus ni
gredine a cigno differt Specifica est quæ de pluribus
differentibus specie uel nũero in eo quod est quale essẽ
tiale uniuoce predicat̃ uel dr̃a est qua habũdat spẽs a
genere Hanc solã in nũero qnque predicabilium accipi
mus quæ duplex est diuidens & constituens diuidentẽ
appellaũs qua genus diuiditur ut substantia quædã cor
porea quædam incorporea Constituentem dicimus quæ
generi addita spetiẽ constituit ut anĩaliũ aliud rationa
le aliud irrationale Nam si ãimali addas irrationalitatẽ
spetiem quandã constitues quã si nõie caret aut mente
sola concipies nec.n.nimis de rex uocabulis Sollicitari
debet philosophus sed dare semp operam diligenter ut
natura rex apertius pateat aut ergo mente sola concipi
es aut ficto ac nouo uerbo q̃ cõmodissime poteris nõi/
nabis Sũt ergo specificæ dr̃æ quæcũque alterã faciunt
spetiẽ qbus ad diuisiões & diffinitiones speciex maxĩe
opus est Propriũ quatuor modis accipit̃ nã quidqd so
li accidit speciei & si non õni sub ea neq; semp ꝓpriũ
dr̃ ut hoĩni iudicẽ esse & quod õni accidit & semp & si
nõ soli ut hoĩni bipedem esse & quod omni & soli sed
non semp ut hoĩni canescere in senectute & quod õni
& soli & semp inesse potest ut risibile homini Et hoc
mõ ꝓpriũ in qnque ũiuersalibus connũerat̃ quod etiã
sic diffiniũt Propriũ est quod de pluribus differẽtibus

nũero uniuoce in eo quod eſt quale accidentale ſic præ dicatur ut uertere liceat ut õis homo eſt riſibilis & qd quid riſibile eſt homo eſt Accidens eſt quod poteſt ad eſſe & abeſſe præter ſubiecti corruptiõem huius aliud eſt ſeparabile ut dormire ſedere aliud iſeparabile ut ni gredo corui & ethiopis quæ & ſi non ſeparat̃ tamen ſi abeſſet nõ iferret coruo aut æthiopi corruptionẽ quod a iũioribus ſic etiã diffiniri ſolet Accidens eſt quod de pluribus uniuoce prædicat̃ in eo quod quale accidẽtale nõ conuertibiliter Quod autem uoces hæ ut græci di/ cũt quinque ſint numero hinc maxĩe perſpicuũ eſt quia omne quod de alio dicitur uel accidens ei eſt uel ſub ſtãtiale ſi accidens aut cõuerti prædicatio poteſt & ha betur ꝓpriũ aut nõ & habet̃ acidens Quod ſi ſubſtan tialis prædicatio eſt ideſt ſi quod prædicat̃ eſſentia ïeſt ſubiecto uel ĩ eo quod quid uel in eo quod quale dicit̃ quod ut qualitas dr̃ cũ per eſſentiã inſit differẽtia eſt quod in eo quod quid ſi de pluribus differẽtibus ſpecie dicit̃ genus ẽ ſin de differentibus numero Species eſt ita cum ſint quinque prædicabilia genus ſpecies diffe/ rentia prædicationem eam faciũt quæ eſſentialis dicit̃ & ſuſtãtialis accidentis ac ꝓprii prædicatio accidẽtalis appellat̃ Nunc quoniã de quinque uocibus dictũ eſt de prædicamentis breuiſſime ut inſtituiũs dicendũ ui/ det̃ Prædicamentũ igit̃ eſt terminoꝝ qui ſecundũ nul lam complexionẽ dici poſſunt ex natura rerũ coordina tio & ſunt decem Subſtantia Quantitas Qualitas ad aliquid Agere Pati Vbi Quãdo Situs habere Eoꝝ quæ

ſũt quædã dici de aliis poſſunt ut de ſubiecto quædam non poſſunt Item eorũ quæ ſũt alia in ſubiecto ſũt alia non In ſubiecto dicit᷑ eſſe quidquid cũ in aliquo ſit ſine eo eſſe non poteſt & tamen non eſt ps eius ut albedo in corpore Quare quod in alio non é ſubſtãtia é Quæ uero de aliis ut de ſubiecto dicunt᷑ uniuerſalia ſunt quæ dici de aliis nõ poſſũt ſingularia ſunt Subſtantiam in primã & ſecundã partit᷑ ariſtoteles Prima eſt quæ nec de ſubiecto dicit᷑ nec in ſnbiecto eſt ut hic hõ hic bos Secũda eſt quæ de ſubiecto quidé dicit᷑ ſed in ſubiecto non eſt ut hõ bos .

Quando alterū de altero ut de ſubiecto prædicat᷑ quæ cūque de predicato dicunt᷑ oīa etiā de ſubiecto dicūtur Nam cū āial de hōine ut de ſubiecto dicat᷑ ſubſtancia quoniā de animali dicitur etiā de homine dicitur quod in ipſa ſerie prædicāenti apertius cōprehndit᷑ Subſtan tia non ſuſcipit magis & minus Nulla enim hoc ipſum quod eſt magis uel miūs dicitur nec ei eſt qdq̄ cōtra/ riū nā quæ magis & minus non ſuſcipiūt ea cōtrariū hr̄e nō poſſunt & quæ contrariū habent ītendi & rēit ti poſſe neceſſe eſt Intentio enim & remiſſio uia eſt ad contrariū cū enim in uno remittit᷑ albedo in alt̄o intē/ ditur ad contraria tendatur ideo ſubſtantia contrarium non ſuſcipit qa nec intendi nec remitti poteſt ſed q̄uis excellentior una q̄ alia dici poſſit magis tamen et mi/ nus ſuſcipi nec enim intendi nec remitti poteſt ut dixi/ mus uerū hæc ita ſubſtātiæ propria ſunt ut ei cum qui buſdam aliis cōmunia ſint Illud maxime propriū ut cū una & eadem numero ſit cōtraria uiciſſim ſuſcipiat ut homo nunc albus deinde niger Ac de ſubſtātia qdem ſatis Quantū autem eſt quod diuidit᷑ in ea quæ inſunt quorū utunq; uel per ſe unū quid & hoc aliquid natum eſt eſſe Quantitatis alia continua eſt alia diſcreta Cōtinua eſt cuius partes cōmuni quodā termino cōiun gunt᷑ eius ſpecies ſunt linea ſuperficies corpus motus & tempus ſic enim prīceps ille philoſophorum ac pene ſolus philoſophus in. V. primæ philoſophiæ ptit᷑ ī cate goriis motū neglexit locū poſuit locus tāen ut a phiſico auditu colligitur ſuperficiei ſpecies eſt Quare patet aut

alios aut ſecutū locum a ſuperficie ſeparaſſe aut ipſā tri
nam dimenſionē nō ut ī corpore ſed potius ut ī uacuo
ītellexiſſe cōtinuoꝝ per ſe quidem ſunt linea ſuperficies
corpus per aliud uero quāta ſūt quæ inſunt quantitati
ut motus & tēpus Nam &ſi hæc ad ea quæ per accidēs
quāta ſūt philoſophus reducat ut album quātū quia ſu
perficies alba differūt tamen quod hæc huius illa non
huius ſunt prædicamēti Diſcreta quātitas ē cuius ꝑtes
nullo cōmuni termino cōiunguntˀ eius ſpecies ſūt nūe
rus & oratio Item eorum quæ quāta ſunt quædā cōſtāt
e partibus quæ inter ſe poſitionem habēt quædā uero
minime dicuntˀ autē habere poſitionē quæ non ſolum
cōtinua ſunt uerū etiā in loco ſita ꝑmanēt quæ maxīe
omniū quanta dixerīt Huiuſmodi ſunt linea ſupeficies
corpus Quātitati ſimiliter ut ſubſtātiæ nihil eſt cōtra
rium ſed illud maxīe ꝓpriū eius eſt ſecūdū eā æquale
& inæquale dici Qualitas ē ſecūdū quā quales eſſe dici
mur eius quatuor primæ ſunt ſpēs affectio uel habitus
natālis potētia uel īpotētia paſſio uel paſſibilis qualitas
forā uel figura Inī affectionē & habitū hoc īterē ꝙ affe
ctio & facilius īprīītˀ & citius cōmutatˀ ut cū calore aut
frigore aut ſanitate ac aliis huiuſmodi afficitˀ hō habi
tus uero permanētior & diuturnior eſt ut ſcientia uir
tus & ſimilia Quare perſpicuū eſt habitū omnem eſſe
diſpoſitionē quādā atque affectionē uel quoniā afficit
quodā mō & diſponit habitus ad id cuius eſt habitus
uel quoniā tēporis prolixitate īnatæ quaſi fiūt affectio
nes & in habitum transferuntˀ naturalis potentia uel

impotentia dicit̃ uis quædã insita uel imbecilitas qua facilius quidq̃ uel pati uel agere nã potest ut durũ molle ualitudinarius robustus & quæ huiusmodi sunt natã insita non aduenticia Passiones autẽ uel passibiles qualitates sunt non affectiones ipsæ sed ea quibus affectiones efficiũtur calor frigus albedo nigredo amaritudo dulcedo & similia quæ nõ ideo & passiones dictæ sunt quod subiecta earum quidquã ab eis patiãtur ueꝝ qa sensus immutãdo afficiũt ut amaritudo gustũ colores autẽ magis quod ex motione soleant ĩnasci nobis sic appellati sũt ut ex tĩore pallor & ex pudore rubor quoꝝ quæ diutius pmãẽt qualitates dicũt̃ quæ citius trãseũt passiones nam qui rubet quoniã pudet aut qui pallet quoniã timet pati aliquid dicit̃ ruber aut palidus non dicitur similiter ira cõmotus aut furore non statim talis sed tale quid passus dicit̃ Quod si sæpius ac diutius uel semp huiusmodi nõ iã commotus sed iracũdus uel furiosus dicitur Figura uero est ut circulus triãgulus & huiusmodi Magis & minus suscipit qualitas sed nõ oĩs nec enĩ circulus aut triãgulus alius alio magis id quod est dicitur Quare id maxĩe ꝓpriũ est qualitatis ut secũdũ eã simile aut dissimile dicat̃ Ad aliqd sunt quæcũq; hoc ipsum quod sunt aliorum dicunt̃ uel quo mõ libet aliter ad aliud Relatiuoꝝ alia æquali quadam compatiõe consistunt ut simile æquale ãicus alia maiore ut pater dominus alia minore ut seruus filius Item alia natura ut pater filius alia uoluntate ut amicus inimicus alia fortũa ut dõinus seruus Relatiua ma

gis & minus suscipiũt nõ õia sed quæ secundũ qualita
tem dicunt̃ & quæ fortũa uel uolũtate consistũt Item
contraria non nulla sunt ut uirtus uicio disciplĩa igno
rantiæ Omnia uero inter se cõuerti mãifestũ est pater
.n.filii pater & filius p̃ris filius sed oportet apte alterũ
alteri reddere Nam si qs dicit alã auis quoniã alterũ
alteri apte non reddidit nõ poterit cõuertere nõ.n.in
eo quod auis est sed in eo quod alatũ est ala est Casus
etiã diligenter obseruãdi ut doctrina docti doctrĩa sed
doctus doctrina doctus Actio est qua quidqd agit in
id quod subiicit̃ agere dicitur Actioni sex partes subi
iciũtur generare cõrũpere augere dimĩuere alterare lo
co mouere Horũ singulas species subiectæ & indiuidua
hõinem uerbi cã uel hunc hominem generare aut cor/
rũpe crementi uero & diminutiõis species sũt ĩ longũ
latũ profũdũ indiuidua hac lõgitudine uel latitudine
uel altitudĩe id facere Alterationis calefacere albeface
re cæteraq; huiusmodi extremi generis aliqua specie se
cũdũ locum mouere ut sursũ deorsum Actio actiõi nõ
nũq̃ contraria est ut incendere extinguere Quare ma/
gis ac minus suscipit sed illud præcipue actiõis ꝓpriũ
ut in motu sit Omnis.n.actio ĩ motu est & õis motus
in actione seruat̃ Passio est actionis effectus eius ꝑtes
sunt generari corrũpi & cætera quæ actionis esse dice
bãtur non ut agũt sed ut patiuntur Vbi est quæ a loci
circũscriptiõe procedit corporis locatio nõ est.n.idem
locus & ubi nã locus est in eo quod capit & circumscri
bit ubi uero in eo quod capitur & circumscribitur huic

categoricæ nil cõtrariũ est quéadmodũ nec loco & spe cies eius loci species sunt nõ ut locãtibus sed ut locati quæ sũt sex sursum deorsum ante retro dextra sinistra Quando est que relinqtur ex tempore rerꝝ affectio id diuiditur in præteritũ instans futurꝝ q̃uis nihil horꝝ sit Nam cum hæc tria tempora sint quando tempus non est sed affectio rei qua fuisse uel esse uel futura dicitur Situs est partium quædam positio ac ordinatio qua stã tia sedentia aspera lenia et huiusmodi dicuntur cuius species sunt accubitus sessus aspum etiã & lene non ut tactu iudicant̃ sed ut positione quadam ptium inter se constituũtur Positio non suscipit magis & minus Quã ob rem nec cõtrariũ nec.n. stare ac sedere cõtraria sũt ne uni plura contraria sint & quoniam de quocunque dicitur unũ contrariorũ & alterꝝ stare aũt de nõ nullis dicit̃ de quibus sedere recte non dicit̃ Habere dicunt̃ circa quæ aliquid adiacet haberi uero ea ipsa quæ adia cent huius species sunt armatũ esse anullatũ esse susci/ pit auté hr̃e magis & minus Quare & contrarium nõ ut hĩtum sed ut priuationé ut armatus inermis & cũ multis modis dicat̃ quos Aristoteles enumerat sex sũt habere qualitaté ut disciplinã quantitaté ut procerita/ té quæ circa corpus uel corporis ptem sũt ut uestem anulum mẽbrũ ut manũ habere ut in uase ut modius habet triticũ possessionem ut domum uir etiam uxoré & uxor uirũ habere dicitur qui modis omnibus alieni or est nihil.n.aliud q̃ simul hĩtare ostendere uidetur e quibus oĩbus tertius solum modus huius categoriæ est

Opponi aliud alii quatuor modis dicit̃ ut ad aliquid quo modo duplum dimidium ut cõtraria sicut albũ nigrũ uirtus uiciũ ut habitus & priuatio sicut uisus cœcitas iusticia iniusticia ut negatio & affirmatio ut sedet non sedet Cõtraria sunt quæ in eodẽ genere posita plurimũ distãt Eorum alia ĩmediata alia mediata dicunt̃ quorũ uidelicet alterutꝝ nõ est necesse susceptibili ĩesse ut albũ uel nigrũ esse corpus quodpiã necesse non est poterit enĩ esse ruffum uel flauũ Sanũ uero aut egrum esse necesse est aĩal Quare sanũ & ægrũ ĩmediate sunt Priuari uero dicũt̃ quæcũque re ea carẽt quæ cũ natura inesse potest nõ inest nec enĩ uel lapis uisu uel puer dentibus anteq̃ hr̃e possit priuatus esse dicitur. Prius & posterius quatuor dicitur modis natura tẽpore ordine dignitate natura id plus est a quo uerti nõ potest consequentia ut si currit mouet̃ nec.n.poteris uertere ut dicas quoniã mouet̃ currit Quare moueri q̃ currere prius est tempore ut Romulus antea q̃ Camillus fuit Ordine ut exordiũ in oratione narratione prius dignitate ut homo brutis consul prætore His quintus accedit apud Aristotelem quem etiã natã consistere opinat̃ is est cum eorũ quæ mutuose cõsequut̃ unũ alteri causa est ut si homo est uera est qua hominẽ esse asseriũs oro Item homo & risibile pater & filius Simul duobus modis tempore ac natura dicitur tempore simul sunt quorum generatio ac corruptio in eodem est tempore natura quæcunque se mutuo cõsequunt̃ cum neutrũ alterius causa sit ut duplum dimidiũ & quæcũque genus

aliquod diuidũt ut greſſibile uolatile aquatile animal
diuidunt Motus ſpecies ſunt ſex generatio corruptio
crementũ dimĩutio alteratio per locũ mutatio Motus
ſimpliciter quies cõtraria eſt per ſingula uero corrup
tio generatiõi crementũ diminutioni opponitur & qes
in loco mutationi quæ per locũ eſt cui etiã opponitur
in contrariũ locum mutatio ut quæ ad inferiora eſt ei
quæ ad ſuperiora eſt alterationi ſimiliter in qualitate
quies motui opponit̃ qui uel ex eadem qualitate uel ĩ
oppoſita qualitate eſt ut in albedine qes ex albedine ĩ
nigredinem motus ueꝝ de prædicãentis ſatis nunc de
ſillogiſmo dicendũ eſt Syllogiſmus eſt orõ in qua ex
his quæ poſita ſunt aliud neceſſario cõſequit̃ Syllogiſ
moꝝ quidã prædicatorii qdã condiciõales dicunt̃ præ
dicatorius eſt qui propoſiciõibus cõſtat prædicatoriis
qui ſi tribus ꝓpoſitiõibus abſoluit̃ pfectus eſt ſi dua/
bus cõſtat impfectus & enthimenia nũcupat̃ Sillogiſ
mus pfectus tribus cõſtat propoſitiõibus & tribus ter
minis Terminoꝝ unũ minorẽ alteꝝ maiorem tertiũ me
diũ appellaũs hos in ſillogiſmo bis ſumere neceſſe eſt
Nam aliter e tribus terminis tres conficere ꝓpoſitiões
non poſſumus Medius ergo eſt qui cũ bis ante conclu
ſiõem ſumat̃ in ea tertio repeti nõ poteſt Maior uero
is eſt qui in cõcluſiõe prædicat̃ Minor qui ĩ cõcluſiõe
ſubiicit̃ Propoſitiõũ quibus ſillogiſmus conſtat unam
maiorẽ alterã mĩorem tertiã cõcluſionẽ nõiaũs Maior
propoſitio eſt quæ e maiore & medio termino conſtat
Minor eſt quæ ex minore ac medio terĩo cõſtat Con

clusio est quæ præmissis duabus ꝓpositiõibus maiore atq; minore necessario cõsequit̃ in ea cũ recte infert̃ maior termiũs cũ non recte minor prædicat̃ quod in qnq; moĩs priæ solũmõ accidit Sillogismoꝝ tres sunt figuræ prima secũda & tertia Prima est in qua medius terminus subiicitur in maiore & prædicatur in minore q̃uis & contra fieri & soleat & possit Secunda est ĩqua medius terĩnus semp̱ prædicat̃ Tertia est in qua medi us termiũs semp̱ subiicit̃ Quas ob res patet figuram nihil aliud esse nisi terminoꝝ ordinẽ Modus in sillogis mo ꝓpositionũ series est & sũt õnes decẽ & nouẽ nouẽ primæ quatuor secũdæ sex tertiæ figuræ Ea uerba põa mus quæ & uulgo ferũtur & totã hanc rem præoculis ponũt Nam & si barbariẽ quandã resonare uident̃ ap/ tius tãen atque breuius õia tibi subiicient Barbara ce/ larent darii ferio baralicton Celantes dabitis fapesmo frise somoꝝ Cæsare camestres festino barocho daraptĩ Felaton dissãis datisi boccardo ferison In his ut uides uersibus quatuor uocales inueniũt̃ quaꝝ a ũiuersalem affirmatiuã significat e ũiuersalẽ negatiuã i pticularẽ affirmatiuã o negatiuã particularẽ Quare barbara pri mũ modũ primæ figuræ e duabus affirmatiuis ũiuersa libus eiusdem & quantitatis & qualitatis conclusionẽ ĩferre significat ut õne aĩal est substãtia oĩs homo est aĩal est ergo oĩs homo substãtia Eodem pacto in cæte ris omnibus ubi recte inferẽda cõclusio est præter q̃ ĩ qnq; postremis priæ in qbus minor termiũs de maio re in conclusione prædicatur uerbi gratia omne aĩmal

est substãtia oīs homo est animal quædã igitᷣ substãtia homo est. Cæsare significat primo secũdæ figuræ mõ ex prima uniuersali negatiua secũda affirmatiua uniuersa li negatiua uniuersalẽ inferri hoc pacto Nullus asinus est hõ quidqd ridet homo est nullum ergo quod ridet est asinus Per darapti docemur ex duabus affirmatiuis uniuersalibus particularẽ affirmatiuã primo termino ĩ ferri hoc pacto quilibet hõ rõne uti potest & est omnis homo aīal quoddã igitur aīal rõne uti potest Ex his quæ dicta sunt palam est nihil e duabus negatiuis uel particularibus euenire & quatuor cõclusionum genera primis quatuor modis inferri quorũ etiã duo secunda duo tertia figura cõcludit illa dupliciter negatiuã hæc simpliciter particularem dupliciter Quare patet cõclu/ sionem deteriori semper prominhere sed figuras & mo dos syllogismoꝝ facile intellectũ iri non dubito uerum quoniã quatuor primi modi figuræ prime pricipatum inter alios optinẽt aliorũ modorũ omniũ diligens ad eos solet fieri reductio Ea fit duobus modis per cõuer sionem ac cõmutatioem ꝓpositionũ non nũq̃ & per im possibile idest cum ad cõtradictorium alicuius cõcessi qui cum disputamus compellitur ac per cõuersionẽ qui dem quo pacto fiat reductio e cõsonantibus quæ in uer bis iam scriptis sunt breuiter percipere possumus Nã cũ quatuor primæ dictiones a.b.c.d.f.incipiãt quæcũ que a b incipiũt uerba ad primũ quæ a c ad secundum quæ a d ad tertiũ quæ ab f ad quartum primæ reducẽ dum esse significant Præterea ubicunq; s littera scripta

est ppositionem ostendit quæ uocali significat ea quæ immediate præcessit couertendã esse simpliciter. P. uero littera per accidens. m. autẽ propositiones quas præmissas appellãt sic immutãdas significat ut prima secũdæ secũda primæ locum occupet quæ oĩa ut apertius pateant exemplis uti non alienũ est Fapesmo ĩ ferio reducit cum ab eadem littera utraque dictio incipiat fiat ergo syllogismus in fapesmo sic oĩs homo aĩal est at nullus lapis hõ est aliquod ergo aĩal lapis non est & quoniã p lr̃a primæ syllabæ. s. uero secũdæ inheret Prima ppositio per accidens Secũda simpliciter primo uertenda est deinde quoniã. m. quoque ascriptũ est altera in alterius locũ trãsferẽda est sic nullus homo lapis ẽ quoddam aĩal homo est quoddã ergo animal lapis nõ ẽ Ita eadẽ conclusio illata per primã in quarto mõ est quod huius reductionis quæ per conuersionem fit ppriũ est quẽ ad modũ illius quæ per impossibile dr̃ alicuius cõcessi contradictoriũ inferre uerũ de ea paulo post nunc alia exempla congeramus camestres in celarent reducitur cõuersiõe simplici secũdæ quoniã s post uocalem secundæ syllabæ sequit ex trãspositiõe ppositionũ quoniã m. inscripta dictioni est ut omnis homo animal est nullus lapis animal ẽ nullus ergo lapis homo est cõtẽdis non sequi id quæ si aliquo illorũ quatuor quoiã pbatiores sunt inferret non dubitares Præponas ergo secũdã conuersã simpliciter sic nullũ aĩal lapis est omnis homo animal est nullus ergo homo lapis est quæ cõclusio si etiam simpliciter conuertatur ĩ erit illi eadẽ

cui aſſentiri non poteras Item daraptin in darii ſic qd quid ridet homo eſt qquid ridet aĩal eſt quoddã ergo aĩal homo eſt Secunda uertatur per accidens quoniam p poſt ſecũde ſyllabæ uocalẽ cõſequit̃ & in primũ locũ trãſponat̃ quoniam m inſcriptum eſt dictioni ſic quid quid ridet homo eſt quoddã animal ridet quoddã ergo aĩal homo eſt Ac per conuerſionẽ quidem reductio quomodo fiat ex his patet Per impoſſibile uero ſecũdæ figuræ quatuor modi ſic reducuntur Primam reducendi ſyllogiſmi primã collocamus in ſecũdo loco cõtradictoriũ poniũs concluſionis ex qbus infert̃ contradictoriũ ſecũdæ quæ iã cõceſſa ac data fuit ita ĩpelit̃ is quo cũ diſputaũs uel aſſerere duo cõtradictoria ſimul ẽẽ poſſe uera quod ẽ ĩpoſſibile uel priori cõcluſiõi aſſentire Hoc igitur pacto reducit̃ priũs ſecũdæ ĩ quartũ primæ nullus lapis homo eſt qdquid ridere poteſt homo ẽ nihil ergo quod ridere poteſt lapis eſt huic concluſioni tu nõ aſſentis erit ergo cõtradictoriũ eius uerũ quare fit ſyllogiſmus in quarto primæ ſic nullus lapis homo eſt aliquod quod ridere poteſt lapis eſt aliqd ergo quod ridere poteſt homo non eſt dediſti aũt quidqd ridere poſſit hoĩem eſſe das ergo ĩpoſibile i. duo contradictoria ſimul uera ſic igitur primus ſecũdæ ĩ quarto primæ ſecũdus in tertiũ tertius in ſecundũ quartus in primũ reducit̃ Nã quoniã prima reducẽdi ſyllogiſmi maior .i. prima in eo etiã relĩquenda in quem reducit̃ deĩde oppoſitum concluſiõis in ſecundo loco ponendũ eſt primã ſyllabã primæ ſyllabæ ſũas eiuſdẽ uocalis & oppoſitũ

conclusionis secũdæ syllabæ uocali aptes diligentius &
uidebis aptius in qué ũusqsque reduci debeat Ex pria
ꝓpositiõe igitur secũdæ figuræ & opposito cõclusionis
per reductiõem oppositũ secũdæ iã datæ ꝓpositiõis in
prima figura infert̃ in tertia uero prĩo loco cõclusiõis
oppositũ collocaũs deinde ipsã secũdã ꝓpositiõem secũ
do loco adhibeũs ex qbus sequit̃ in prima figura prĩæ
propositiõis reducendi sillogismi uel contradictorium
uel contrariũ Quare primo quãta & qualis sit contra
dictoria conclusionis cõsidera & uocali primæ syllabæ
alicuius dictionis quæ in prima figura sit sic accõmo
da ut secunda propositio secundæ syllabæ conueniat ita
reducitur daraptim in celarent felapton in barbara dis
samis in celarent datisi in ferio bochardo ĩ barbara hoc
modo primus in seeundum Omnis homo rattionalis é
omnis homo animal est quoddam ergo animal ratiõa
le est cui si non assentis erit id uerum nullum animal
rationale est at omnis homo ãimal est nullus ergo hõ
rationalis est Sed hominem omnem esse rationalem iã
datũ est erunt ergo duo contraria simul uera quod ĩpos
sibile est Item quartus in quarto omnis hõ aĩal r̃onale
est aliquis homo albus est aliquod ergo album aĩal r̃o
nale est Quod si non sit ergo id uerum nullũ albũ aĩal
rationale est aliquis homo albus est aliqs ergo homo
animal r̃onale non est Sed datum est omné hominé éé
rationalem dãt̃ ergo duo cõtradictoria simul quod est
impossibile non ignoro duos quoq; postremos primæ ĩ
analeticis in duos priores conuerti uerum id quoniam

difficilius est & pa℞ ad propositū nostrum negleximus & hæc quæ de reductione diximus magis ad excitanda exercitatione ingenia q̄ ꝙ ad dicendum multū ptineāt dicta sunt Hæc deprædicatorio sillogismo sufficiant Plura si quis uelit ex fonte aureo hauriat Aristotelis uolūina euoluat Nos ut instituimus ad condicionalis præceptioné trāseamus conditionalis propositio é quæ pluriū categorica℞ iūctione conficitur oratio ea é triplex quæ si rationali particula quæ uel disiunctiua quæ copula & aut cōsimilibus particulis iungit̄ Omnis cōdictionalis duabus partibus constat antecedente ac cōsequente Antecedens est quo posito aliud sequatur necesse est consequens est quod seq necesse est si id cuius consequens est præcesserit id etiam ānexum appellatur Hæ igitur partes ĩ rationali quidem quā & proprie cōditionalem appellāt ordine quodā naturæ inter se reffe runt̄ atque ideo sic nobis descriptæ sunt In copulatiua & disiūctiua non natura sed eius q dicit iudicio dispo/ nūtur Rationalis siue condicionalis proprie si negatiua est uera ne an falsa sit ex affirmatione remota negatione ut omnes cōditionales cognoscitur ut nō si tu es hō tu es asinus Hæc uera est quoniā affirmatio falsa Est autem negatiua hipotetica quæcūque negādi aduerbiū conditionalis particulæ statim præpositum habet Affir matiua uera est si consequentis oppositum antecedenti repugnat falsa si nō repugnat ut si homo est animal é nō enim potest hō esse cum aīal non sit Id præceptum hic dictū ad omnes quas iuniores consequētias Cicero

ſimplices concluſiones græci enthimemata appellāt ex
aminādas rectene conſequātur an non plurimum ualet
Eſt tamen & alia ratio qua uera ne ſit an non ratiōalis
pſpiciūs Communis ei cum concluſione ſimplici locoꝝ
uidelicet ius atq; natura qua genus ſpeciem ſequit̃ ef
fectus cauſā adiunctum id cui ad iūgit̃ & cætera quæ
aut ſe inuicem aut una expte cōſequūt̃ quæ omnia cō/.
diciōis ſiue rationis nota in conditiōali adiecta ipſaꝝ
rerū non ſolum ui Verum etiam ordine antecedunt &
conſequūt̃ Quare ut altius res hæc tota pluraque alia
recte intelligant̃ omnium locorum natura uis ordo dif
ferentia percipienda hæc de rationali Copulatiua uero
uera eſt ſi & utraque pars eius falſa ſi altera falſa Diſ
iunctiua autem cum ueritas in eo conſiſtat ut ſemper
pars altera uera falſa ue ſit cumque ambæ non poſſint
ueræ ſimul eſſe uel falſæ neceſſario eas res ſemper con
tinet quorum alteram eſſe neceſſe eſt ut eſſe non eſſe di
es nox ægrotus ſanus præterea uiuere.mori uigilare
dormire ī aīalibus cætera huius inter quæ partiū dari
non poteſt Nam in aliis rebus conficta diſiunctio for
mam tantum diſiunctiuam non uim poſſidet Quare
diſiunctiua uera ſemper neceſſaria eſt & uel contraria
in mediata continet uel pugnantia Sed non ſemper pu
gnantia ueram diſiunctiuam conſtituunt Hæc.n. falſa
eſt aut homo eſt aut āimal nō eſt Sequitur.n.ex ea qd
quid hō nō eſt id animal nō eſſe quod eſt falſum falſū
autem ex uero ſequi nūquam poteſt q̃uis ueꝝ ex falſo
poteſt quare ī contrariis quidē in mediatis appellaūs

autem contraria quæ opposita sũt oĩa præter relatiua ĩ his enim disiũctiua semp̄ uera est & in repugnãtibus si termini sũt æquales In terminis uero ĩæqualibus ui detur quidem sed non est quod facilius diiudices quid ponit attende Ponit enim omnis disiũctiua uel primã partem solã uel primæ partis oppositũ per rationalẽ notã cõsequenti cõiunctũ uerbi gratia aut dies est aut lux non est hic ponit uel diem esse aut si dies non est lucem non esse quod cum falsum sit disiunctiua quoq; falsa·est Illud præterea tenendum est e prædicatoriis ac simplicibus ꝓpositionibus quarum uterq; terminus nomen continet conditionales fieri & omnem cõditio/ nalem quæ uerbo esse repetito constat simplicem ac ca tegoricã fieri si quis hinc uerbum auferat quod illi ac cessit ut hõ est aial si hõ est aĩal ẽ Sed nec categoricas in conditionales trãsire in quibus uerbũ solum prædi/ catur nec cõditionales ad categoricarũ simplicitatem peruenire si partiũ prædicata aut diuersa uerba sũt aut si idem repetitũ est illud non est in quod uerba omnia resoluũtur ut hõ est homo legit hõ disputat itẽ si cur/ rit mouetur Si peperit cũ uiro cõcubuit præterea si hõ uiuit aĩal uiuit Nã si dies est lux est simplex fieri pot̃ & omnes eius similes Ad hæc oĩs connexa ꝓpositio du abus cõstat categroicis uel affirmatiuis uel negatiuis uel altera affirmatiua altera negatiua uel altera nega/ tiua altera affirmatiua Qua ex re quatuor fiũt cõnexa rum species hoc pacto si dies est lux est si nec illud nec hoc si dies est nox non est si non illud hoc igitur ne

rum quoniam ꝓpositiones quas repugnantes dicimus ternũ cõditionaliũ modum condũt de his nunc differe mus si prius quæ repugnantia dicantur exposuerimus Repugnantia dicunt̃ quæ ita inter se conferuntur ut quod unũ contrariorum cõsequitur reliquo cõtrario cõ paret̃ uel cum unius partis opositũ alterã partem na/ tura consequitur Nam cum amicus ac inimicus cõtra ria sunt quoniã nocẽdi studiũ inimicicias natura conse quitur si quis amicũ studere ut noceat dicit pugnãtia dicit Repugnãs itaque propositio est quæ repugnanti/ bus terminis aut partibus annectit̃ terminis Catego/ rica repugnat si dicas inimicũ adesse inimico partibus cõditionalis quæ si ex duabus affirmatiuis coniungit̃ adiecta Si ex duabus negatiuis detracta negatione po steriori pti repugnãs fit sin.ex altera affirmatiua altera negatiua conditionalis cõposita est siue negationẽ de/ mas siue alteri quoque parti negationẽ apponas Repu gnãtia efficiũtur hoc pacto si dies est lux est Si dies ẽ lux non ẽ hæc repugnãs est ꝓpositio quoniã pugnanti bus cõstat partibus nã lucem nõ esse noctẽ consequitur nox autem diei oppossita est Quare si pugnantia sũt quotiens quod ad contrariorum alterum sequitur alte ri iungitur diem esse & lucem non esse pugnantia sunt Est autem repugnãs propositio quæ his constituta est Hæc ergo si dies est lux non est quæ eas ptes continet repugnans est Item si animal non est homo est ex hac repugnans fit si posteriori parti negatio demat̃ atque/ ita dicatur si animal non est homo est Huiusproposi

tionis partes pugnantia sunt quoniam oppositũ unius alteri natura iungitur Est .n. aĩmal si homo est Item si dies est nox non est ꝙ si dies non est nox est In his ut diximus siue alteri quoq; parti negationem adiicias siue eam quæ inest tollas pugnantes facias utraq; .n. pugnans est si dies est nox est & si dies non est nox nõ est Nam & noctem esse oppositum eius seqtur ꝙ est diẽ esse Sequitur .n. noctẽ esse si dies non est & noctẽ nõ esse si dies est seqtur diem autẽ esse ei opponitur quod est diem non esse pugnant igitur partes repugnantes ergo sunt ꝓpositiones Sed de connexis ꝓpositionibus hactenus nũc de sillogismo dicamus

Illogismi quos cõdicionales latine ut ꝓpositiões appellare possumus tribus cõstant partibus pro positione assũptiõe conclusione Hoꝝ septem sunt modi quoꝝ tres e rationali quatuor e disiunctiua & copulatã oriuntur Primus modus est cum primum assumit̃ ut annexim concludatur hoc modo si homo est animal est atqui homo est animal igitur est item si animal nõ est homo non est non est autem animal nõ est igit̃ homo Secundus est cum annexim in assumptione tollitur ut id quoq; quod antecedit tollatur hoc pacto atqui aĩal non est nec homo igitur item atqui hõ est animal igit̃ est item si dies est nox non est sed est hoc illud igitur item si sanus non ẽ ægrotat atqui non ægrotat sanus igitur Tertius est modus cum propositionis negatiuæ cõdicionalis quæ repugnantibus aut contrariis cõstet partibus antecedens affirmatur ut annexum tollatur

hoc modo non ſi homo eſt animal non ē atqui homo ē animal igitur ē item non ſi repudiata ē uxor eſt ſed re pudiata ē uxor igitur non eſt Significant autem hu ius negatiuæ propoſitiones impoſſibile omnino eſſe ſi antecedens ē qn conſequens ſit unde & concluſionem neceſſario ſemper inferri demōſtrant diximus autem e contrariis uel repugnantibus conſtare partibus huius tertii modi propoſitiones quoniam quæ aliter ſe habēt ſillogiſmum nullum conſtituūt neque impoſibile ſigni ficant poſito antecedente non eſſe conſequens ſed eo dato non id circo eſſe uel non eſſe cōſequens Quare ſil logiſmum inde nullum faciemus ſed qui contra fieri poſſet eum deſtruimus ut pro Milone Cicero niſi uero aut ille dies in quo. T. Graccus eſt cæſus aut ille ī quo .C. ānius aut ī quo arma Satnini nō & ſi e republica oppreſſa ſunt .r.p. tāen non uulnerarunt nam tum ita poſſent aduerſarii milonis dicere ſi e re.p. fuit cædes Clodii rempublicā non uulnerauit uulnerauit autem rē publicam quoniam aduerſus eum facta ē ut ſenatus de creuit nō fuit igitur e repuplica milonis defenſores īnu ere uidebantur Cicero non ſi e republica fuit cædes clo/ dii rempublicam tamen non uulnerauit opponit cuius ſenſus eſt ut diximus antecedente dato non ſequi eſſe uel non eſſe quod annexū eſt idque ꝓbat tribus exem plis quorum primum eſt ut in formam ſuam ſeparatī redigantur Non ſi Ticius Graccus e republica oppreſ ſus eſt ille dies ī quo cæſus eſt rempublicam non uulne rauit Alterū non ſi ānius e rep. oppreſſus eſt ille dies ī

ĩ quo cæſus ẽ remp. nõ uulnerauit Tertiũ non ſi arma ſa turnini in illo die quo cæſus eſt e rep. oppreſſa ſunt rẽ publicam tamen non uulnerauerunt quod ſi hæc ita ſe habent poteſt etiam. P. clodius & e republica cæſus eſſe & remp. tamen uulneraſſe cum nulla ſit uis in libera ci uitate inter ciues ſuſcepta niſi cõtra remp. Hæc dixiũs latius uel ut ille locus qui ſubobſcurior eſt cum multa in unũ contorta oratione confundat intelligatur uel ut ex hoc etiam ĩtelligas quam rudes atq; ignorantes illi ſint qui ſine artificio præclaros oratores ſcripſiſſe cõtẽ dunt cum ſi quis artificii expers eos intelligere uelit is ad nucleum cũ nullo pacto peruenire poſſit quaſi inſa nus cõtemnẽdus eſſe uideatur duplex ergo huiuſmodi negatiuæ conditionalis ſenſus eſt unus ex quo tertiũ conditionalem ſillogiſmorum modũ conſtituiũs Alter ex quo nullũ facimus ipſi ſillogiſmũ ſed aut factum di luimus aut ne fiat prouidemus Prioris exemplum non ſi dies eſt lux non eſt id eſt impoſſibile eſt ſi dies eſt quin lux ſit Poſterioris non ſi dies non eſt lux non eſt ideſt non ſequitur non eſſe lucẽ ſi dies non ẽ Item nõ ſi homo eſt albus eſt nõ. n. ſequit̃ album eſſe ſi hõ eſt ita primus ſenſus in his quæ contrariis uel repugnantibus conſtant Alter in reliquis habetur uerũ hoc tertio ra/ tiocinationis modo breuiſſime inferuntur Cicerone te ſte quæ ad hereniũ ipſe contraria appellat græci enthi memata per excellentiã dicũt Nã cum omnis ſentẽtia enthimema dici græce poſſit hæc maxime quoniã ſiũt acutiſſima nomen cõmune tãquam ꝓpriũ poſſederunt

qua ratione Aristoteles etiam motus omnē imperfectā ratiocinationē enthimema uocat est enim tanto acutior absoluto sillogismo simplex conclusio quāto breuior ue rum enthimemata rhetorū quæ accutissima sunt nescio qua ratione impulsus boetius huius tertii modi solam esse contendit ꝓpositionem in cōmentariis quos super ciceronis topica edidit maxime cū cicero ex contrariis hæc conclusa dicat & ipsa ratio nihil acutius dici ostē/ dat quod in se ipsum nil rationis contineat Quare ut circuitus quem græce periodū appellamus quoque uti propriū oratoris maxime multi dicunt quoniam orati onis uno cōtestu breui ac coacto propositionis rationis ac conclusionis uim absolutior quidem ipsis uerbis cōti net imperfectior autem colligit ut ergo circuitus ma gnam id circo uim habet quoniam argumentationem totam breuius ac ocultius & uno spiritu absoluit sic en thimema quo rhetores maxime laudamus si eo facile ac copiose ubi oportet utamur ratione concludi creden dum est quod & Cicero innuit pressius ut pleraq; solet cū dicat ex contrariis concludi quare non erit syllogis mi propositio ut boetius sentit sed conclusio simul ac assumptio enthimema quod ut apertius pateat & lati us enodetur quos cum plures essent uicimus eos pauci ores timemus utraq; ratione & quoniā posterior pars antecedētis oppositum cōsequitur & quoniam præcedē ti posterioris oppositū ānectit̃ quāuis & uerba ipsa plu res ac pauci uincere ac timere repugnant modum uero conclusionis hūc tā in repugnātibus quā in contrariis

fieri diximus Quare enthimema quod aſſumptione &
concluſione conſtat huiuſmodi eſt quos cũ plures eſſẽt
uicimus eos pauciores timemus hác repugnantẽ ꝓpo
ſitionem negemus ſic non quos cum plures eſſent uici
mus eos pauciores timemus deĩde aſſumamus ſed eos
cum plures eſſent uicimus eos ergo pauciores nõ time
mus huius ratiocinationis aſſumptio in enthimem ate
uidelicet primo poſita eſt concluſio uero cũ negatiuæ ĩ
ferri debuiſſet abſque negatiõe qdẽ ſed cũ ĩterrogatĩõe
prolata eſt tenet enim plerunque interrogatio negati/
onis uim ita enthimema huiuſmodi ad ſimplicem con
cluſionem redire uidetur quam ut diximus Ariſtoteles
enthimema uoluit appellari differt tamen ab ea non
ſolũ acuitate ac uiribus quas maiores poſſidet hic mo/
dus ſed etiam quoniam uis illationis appertiſſima ibi
ocultior hic Ac ideo animũ facilius illabitur ac labefac
tat quod omniũ ꝓprium eſt in quibus artificiũ magis
latet abditũ Hic autem ita reconditũ eſt ut non rudes
ſolum ſed etiam eos qui rhetoricam profitentur ac do
cent omnino fugiat quæ quoniam cupimus õnibus eſſe
notiſſima alia congeramus exempla qui ſe amicis in
exorabilem prebet is erit placabilis inimicis ? Hæc oratĩo
contrariis partibus iuncta eſt ex hac in tertio modo ra
tiocinatio fiet hoc pacto nõ qui ſe amicis inexorabilem
præbet is erit placabilis inimicis ſed is ſe amicis ĩexo
rabilẽ præbet non erit is igitur placabilis inimicis itẽ
hoc metuere alteꝝ in metu non ponere hoc enĩ ita bre
uius in topicis poſuit Cicero Nos latius atque aptius

absoluamus paucos īterficere ciues metuis totā remp. interire non metuis hic similiter contraria metuere ac non metuere omnia enim opposita præter relatiua sæpi us contraria solent nominari Fiat igitur ratiotinatio ī tertio modo sic Nā & paucos interficere ciues metuis ac totam remp. interire non metuis sed paucos interfi cere ciues metuis totā ergo rempublicā magis iterire metuis magis adiecimus ut ostenderemus crescere nō nūquā enthimema & maioris ac minoris uim ocultius subostendere nō.n.quemadmodum dialetici distictius ratiocinationis partibus positis atque simplicibus ut & nos in hoc opusculo docendi causa fecimus sic oratores separatis atque integris partibus argumentationem ī cludunt nam id ut docenti necessarium sic ab eo qui di cit alienissimū sed confusis nō nūquā partibus plerūq; aliis neglectis aliis mutatis pressius quod uolūt & acri us conplectuntur quod & princeps ille non solum intel ligendi sed etiam dicendi Aristoteles factitat Verum qui docet nisi rem omnem ordine suo in lucem efferat uel quoniam ignoret uel quoniam inuidia laboret oīa sic confundit ut auditores dediscant Quare nos q hæc & docendo & scribendo in lucem ꝓferre conamur Non grauabimur quale sit quod diximus e cicerone ostēdere ut ad similem diligentiā exemplo ac doctrina cæteros impellamus In libris ergo de diuinatiōe ita scriptū re/ liquit cicero Si sunt dii neq; āte declarant hominibus quæ futura sunt aut non diligunt homines aut quod e uenturū sit ignorāt aut existimāt nil interesse hominū

ſire quod ſit futurum aut non cenſent eſſe ſuæ maieſta/
tis præſignificare hominibus quæ ſunt futura aut ea
ne ipſi quidem dii ſignificare poſſunt At neque non di
ligũt nos ſunt enĩ benefici generiq; hoĩnũ amici neq;
ignorãt ea quæ ab ipſis cõſtituta & deſignata ſũt neq;
noſtra nihil intereſt ſcire ea quæ euentura ſunt erimus
enim cautiores ſi ſciemus neque hoc alienum dicũt a
maieſtate ſua nihil eſt enĩ beneficẽtia præſtantius neq;
nõ poſſunt futura prænoſcere non igitur ſunt dii neq;
ſignificant futura ſunt autem dii ſignificant ergo & ſi
non ſignificant nullas uias dãt nobis ad ſignificatiõis
ſcientiã fruſtra enim ſignificarent nec ſi dant uias nõ
eſt diuinatio eſt igitur diuinatio Hæc Cicero nos uide
amus quæ uis quæ ratiocinationes huic inſit orationi
uis ineſt loci qui ab antecedentibus dicitur & eius qui
a partibus eſt principalis ille locus apartibus accedit
Argumentationes quatuor ab enumeratione partium
una qua probat annexum illud neque ante declarãt hoĩ
nibus quæ futura ſunt quibus partibus enumeratis at
que infirmatis relĩquitur ſi ſunt dii futura ab illis hoĩ
nibus declarari quã concluſionem intulit propoſitione
ipſa repetita quod ſemper fere factitat cum oratio ne/
ceſſaria rerum ſerie longior quam perſpicuitas patitur
confecta eſt Propoſitione igitur ipſa re ſumpta integrã
ratiocinationem in hoc tertio modo ſic conſtituit non
igitur ſunt dii neque ſignificant futura nã falſam illã
eſſe quã propoſuit enumeratione demõſtrauit ſi enim
aliqua iſtarũ quinque partiũ ſolum fieri poſſe uidetur

ne dii futura significent quibus minime fieri posse õni um infirmatio ne demonstratũ est repugnanĩ hæc esse probatur Si sunt dii non significant futura Huiusce nã que propositiones non pugnantes esse nõ possunt si ue rae esse nõ possunt Quare & oppositum eius intulit ne gatione adiecta uel ut uerꝝ inferat uel ut tertii modi ꝓ positione utatur uel ut ostendat repugnantiã affirma tiuæ a superioribus sequi non igitur sunt dii neque si/ gnificant futura sed sunt significant ergo ac deinde cõ clusione antecedentis loco accepta aliam repugnantem negat Repugnans hæc est Si dii futura significant nul las dant uias ad significationis scientiam hoc enĩ op/ positum præcedentis consequitur nam recte infertur si non significãt nullas dare nobis uias ad significatiõis scientiam ẽ ergo repugnans affirmatiua quã negauit ut ex ea integrum sillogismum is faciat qui intelligit hoc modo & si non significant nullas uias dant nobis ad significationis scientiã significant ut demonstratũ est dant ergo nobis uias ad significationis scientiã hãc conclusionem in tertio similiter ut & superiorem in se cundo sillogismo præcedens facit repugnantis huius Si dant uias ad significationis scientiam nõ est diuinatio quam negauit ut ex uera propositione uera inferatur ĩ tertio modo conclusio Sic nec si dant uias non est diui/ natio assũptiõem lectori docto relinquit Nullæ .n. illi curæ indocti sunt atq dant uias Hic concludit est igit̃ diuinatio Vides quo artificio locus hic præclaro illi & uiro & oratori absolutus est quẽ libenter interposuiũs

ut & quod docemus apertius faceremus & uno ipsius loco tam te & cæteros eloquentiæ studiosos q̃ docẽtes admoneaũs maiore cura q̃ faciunt opera ciceronis ex/ponere ne indoctiores reddant auditores q̃ acceperint neq; nudos animos ipsorũ sua ignorantia ineptiores ad bõa studia efficiant ueꝝ de primis tribus quas ora tori cũ dialetico Cicero cõmũes sentit satis dictum erit si illud cõmonueriũs quod iam tetigimus proter orati onis elegãtiam demi addi cõmutariq; non nulla eoꝝ posse quæ ĩ docendo ut res pateat fieri oportere asseri mus cõmutationis illud tibi exemplo sit quod negati uam diximus cõditionalem cũ conditiõis notã negatio præcedit quã Cicero postposuit cũ dicat & si nõ signi ficant nullas dant uias detractionis illud nõ igit᷑ sunt dii neq; futura significãt nam si cõditiõis particulã in prima propositiõe positam detraxit quam rem assum/ptio demõstrat Nunc nequid huic doctrinæ desit alios quatuor breuiter exponeũs quos dialeticoꝝ esse tãtum cicero est opinatus quãuis ipse orator certe sũmus dia leticus etiam si quis ita uult uel in oratiõibus nõ nũq̃ his usus sit Quartus igitur modus est cũ disiunctiuæ antecedens in assumptione ponimus ut quod sequitur infirmetur hoc modo aut dies est aut lux solaris nõ est sed dies est ẽ igitur lux itẽ aut sanus est aut ægrotat non est autem sanus ægrotat igitur Quintus modus est cũ id quod in disiũctiua præcesserit in assumptione tollit᷑ ut quod sequitur confirmetur hoc pacto uel uiuit uel mortuus est sed nõ uiuit suũ ergo diem obiit item

aut nõ eſt dies aut nõ eſt nox ſed dies eſt non ẽ igitur nox Sextus & Septimus modus ex diſiunctiua i copulatiuã mutata negatione addita conſtituũtur & ſextus q̃dem fit ſi antecedens ponitur ut coniũctũ ac cõſequẽs ĩterimatur ſic non & cœcus & uidens eſt ſed cœcus eſt non igitur uidet non & riſibile nõ eſt & hõ ſed riſibile non eſt nõ eſt igitur homo Septimus fit ſi negatiuæ ꝓpoſitionis quæ ex diſiũctiua copulatiua facta ſit antecedens tollitur ut quod ſequit̃ aſtruatur hoc modo non & prudens & ineptus ẽ non eſt autem prudens ẽ igitur ineptus ita ſeptem hi condicionales modi tres ea ex propoſitione proficiſcuntur quam conditionalem proprie appellamus duo ex diſiunctiua & duo ex copulatã negatiua in qua copula ſit ex diſiunctione uerſa hinc patet ſextum ac ſeptimum modum in quadam non in omni materia ſyllogiſmos eſſe Quare ſyllogiſmos ego potius quoſdã quam ſimpliciter appellauerim Simpliciter enim ſyllogiſmum dicimus qui ea ſtructura eſt ut ſi quæ præcedũt uera ſint concluſionis neceſſaria colligatur cõſecutio quod tam prædicatoriis quã omnibus condicionalem quinque modis ineſſe uidemus At uero hi duo poſteriores non ex omni uera coniũctiua ſed ex ea ſolum quæ ex diſiunctiua uera uerſa ſit neceſſariam habent conſecutionem hæc enim uera eſt non & homo eſt & animal non eſt in oĩbus enim contrariis ac repugnantibus quæ ſimul eidem ineſſe non poſſunt huiuſcemodi copulatiua neceſſitatem continet At ſeptimus ex ea modus confici non poteſt Non enim ſequitur ſi hõ

non ſit aĩal quoque non eſſe Item hæc uera eſt non &
lux non eſt & dies eſt lucem enim non eſſe & diem ſi
mul qui poterit? At ſextus ex ea modus confirmari non
poteſt Quod ſi ſimpliciter is eſt ſyllogimſus q ea ſtruc
tura cõſtat ut ſẽper ex ueris uera colligat idque ſextus
atque ſeptimus modus non faciat quoſdã eos non ſim
pliciter ſyllogiſmos eſſe neceſſe eſt utuntur uero tã phi
loſophi quã oratores non minus his oĩbus ſyllogiſmis
qui rei quã his qui compoſitionis gratia conſequunť
nunquam enim erubeſcunt ſi res patitur rem potius q̃
compoſitionem diligenter ſequi ut pro Milone Cicero
niſi uidiſſet poſſe abſolui eum qui fateretur non dediſ
ſet nobis tam ſalutarem in uindicando licentiã ab affir
matione.n.non præcedentis ſed annexi ratio procedit
Item quãuis preſſius ſi hic illi fecit inſidias non ſit ĩpu
ne ſi ille huic tum nos ſcelere ſoluamur in altero enim
ſi quod præcedit affirmes connexum primo modo cõfir
matur in altero ſi antecedẽs tollis tolles & conſequẽs
quod non cõpoſitionis ſed rerũ ui ſequiť Quas ob res
danda eſt opera diligenter naturã uim ac ordinem reꝶ
noſſe quod exacta topicorũ ac exquiſita doctrina polli/
cetur deinde ſyllogiſticæ cõpoſitionis uires non igno/
rare Nam ſi is mihi ſolum poſteritati digna conſcribet
qui hæc recte perceperit q hæc neglexerit eius ſcripta
tanquam floſculi celeriter decident uerũ de perfectis
ſyllogiſmis ſatis dictũ eſt Nunc de imperfecto dicaũs
Simplex cõcluſio eſt quæ unius ꝓpoſitionis neceſſaria
conſecutiõe conficiť ſimplicis hoc pacto eo ipſo tẽpore

quo romæ istud facttum dicitis ego transmare fui non ergo feci nec potui quidem facere cōpositione hoc mō contēnis tu uirtutem cum sis homo uirtutem ergo hō cōtemnit Huius rei a iunioribus qui de dialetica scrip serunt multa dant᷑ præcepta quoꝝ cognitio & difficilis est & paꝝ utilis Illud longe ad dicendum necessarium locoꝝ uim omnem exercitatiōe ꝑcipere q uod non rheto rem solum constituit dialeticum armat uerum etiam ad cæteras facultates tam ornamentum quā copiā afferre solet Nō solū modo enthimematicum facile reddit sed omniū sillogismoꝝ radices & quasi principia funditus aperit Quas obres maxima semp diligentia topica est a maioribus nostris ratio celebrata & profecto q credit absque locoꝝ idest topici artificii cognitione recte copio se facile inuenire is cum neque ꝑ se quanta sit hæc res intelligere quā neque maiores tam latinos quā græcos audiat quasi demens contemnatur Quare tu quem ego ad maiorū imitationem non casu sed recta ratione insti tuere cupio terminos quæstionis sic diligenter cōsidera ut genera species differentias propria quæ inhærent ac cidentia ꝑtes singulas diffinitiones notas antecedētia consequentia causa effecta coniugata similia coniūcta paria & rursus maiora minora contraria repugnantia ut inquam ōnia hæc quæ insunt intrisecus inspicias nec te fugiat singuloꝝ uis natura similitudo dissidentia nā si recte locos intellexeris exercitatiōe adhibita mirabi lem quandam & facilem habebis dicendi copiam nec indoctis ac rudibus auscultes qui id circo putant uel

nihil uel perexiguum nobis inde suppeditari quod ipsi nihil aut paꝝ possunt educere nec te quoniã res ardua est deterreat faciet enim eam usus facilem nam quem admodum qui lr̃as sciũt non est necesse quotiẽs legũt aut scribunt totiens cogitatione lr̃arum uim atque na/turam conquirere sic qui locos mente conceperũt exercitatiõe firmarunt usu innatos sibi effecerũt eos necesse nõ est quotiens questio proposita est totiens ad eius repositos locos reuolui sed occurrit illico peritis ad explicãdam quæstionem ut lr̃æ ad singula uerba scribẽda etiã si nõ quæris ut natura nõ arte natus ad eas non institutus esse uidearis sed pleriq; adeo sunt rudes atque agrestes ut ãteq̃ locos bene noscãt ĩueniẽdi copiã hr̃e uelĩt quasi uero quisquã uerba legere scripta possit nisi lr̃aꝝ primo figuras perceperit deinde usum lectionis sæpius ac sæpius accõmodarit uerũ indoctos tabescere sinamus nos ne indocti simus elaboreũs Omnes igit̃ loci ũde ad sillogismos mediũ quærit̃ enthimematici sunt Non enim est aliud perfecti aliud imperfecti syllo/gismi mediũ quod cũ ita sit rerũ tamen ipsaꝝ uel perspicuitas uel trita consuetudo facit ut cõclusiõe potius simplice q̃ perfecto syllogismo utendũ sit nam sicut in re paꝝ cognita ratiocinari oportet absolutius sic in re aperta propositionũ altera fastidiũ parit Verum cum tribus constet ratiocinatio propositiõibus enthimema duabus dubitare poteris qua ex præmissis conclusiõem potius enthimematis inferre soleũs quæ res ut tibi certa ratione compræhensa non sinat huc atq; illuc tamq̃

imperitum fluctuare medium terminum maiori & mi/
nori termino compara quod si æqualiter ãtecedere uel
consequi ad utrunque uidetur extremũ quod posse fieri
contenderim q̃uis raro ex alterutro aequaliter infertur
cõclusio si locorũ ui cosiderata certius aut uerisimilius
extremorum alterum antecedit aut consequitur certior
aut uerisimilior ex præmissis prætermittenda quod in
dicendo qui non obseruat non ignorantiæ solũ sed tar
ditatis quoque crimine accusandus Illud aprime tenẽ
dum simplicis conclusionis si necessaria uti debet conse
cutio est conclusionis oppositum præcedenti repugnare
sin uerisimiliter consequatur connecti posse ut mater ẽ
& filium non diligit Hæc quoniã cõnecti possũt neces/
saria illa non est cõsequutio mater est ergo filium dili/
git Ad hæc cum simplicis cõclusionis consequens alte/
rius consequentis antecedens fit & eius similiter conse
quens ãtecedit alii quod primo ãtecessit oĩũ necessaria
consecutione ad ultimum consequens procedere quod
etiã in rationalibus fieri obseruauimus hoc pacto si ri/
det homo est si homo est aĩal est & si aĩal ẽ substãtia ẽ
quare si ridet substantia est & assumendo atqui ridet
ergo substãtia est Præterea tenendũ est optime orato
res maxime in dicendo solere cum ratione aliqua quid
quam uelint comprobare unicã ꝓpositionem dicere au
ditoribus cætera relinquere habet enim plerunq; breui
tas quãdo res aperta est maiores neruos ĩplicita quos
incidit explicata oratio ut in epistola ad plancũ Sena
tus tibi non amicior est quam tota ciuitas mirabiliter

enim populus romanus uniuersus & omnium generũ ordinũq; consensus ad liberandam remp. conspirauit quæ racio & si plurimum moueat par tamen accõmo/data subtilius hæc scrutãti uidebitur nisi ad syllogismũ cuius uiribus nititur absolutius reducatur Plurimũ enĩ afferre ad comprobandũ tam senatũ q̃ totam ciuitatem amicissimã esse planco primo impetu uidet᷑ sola exami/nata languescit ac labitur quare uires nobis per sillogis mum perspiciant᷑ hoc pacto Omnes qui ad liberandã remp. mirabiliter conspirant uehementer amant eum qui remp. liberare & uult & potest sed populus ro. uni uersus & omniũ generũ ordinũq; consensus ad liberã dam remp. mirabiliter conspirauit p. ergo r. uniuersus & omniũ generũ ordinumq; cõsensus uehemẽter amãt eum qui rem publicã liberare & uult & potest Sed hæc utraque tibi insunt tibi ergo tam senatus quã tota ciui tas est amicissima Ita una propositio syllogismi unius & simplicis conclusionis uires habet Qua ex re uides quanta ignorãtia illi sunt inuoluti qui putãt in oratori bus ac maxime in Cicerone uerborum esse copiã nõ sen tentiarũ Nam cum nequid dicat nec cur dicat nec quo modo dicat intelligant uerborũque solã uenustatẽ con siderẽt damnare audẽt quæ non intelligunt nec mirum cum plerique eorum qui hanc dicendi copiam ꝓfitent᷑ quique docẽdo Ciceronis libros aperire conãtur id ita esse cõcedãt Verum tu hos ignorãtes cõtemnas & plu rima sic dicta diligẽtius examines subtilius accõmodes altius explices nec ratiocinationes putes sed inuenta ĩ/

plicite atque inuoluto conſcripta uel ut magis breuita te moueant uel ut artificium abſtruſũ lateat quod nul lus recte percipiet niſi quod inuolucris cõplicatũ eſt la tius explicet quod tamen nõ in omnibus nam cuncta quæ rationis uim obtinẽt ad prædicatorios ſyllogiſmos reduci poſſe nẽo peritus negabit non ergo in omnibus ſed in obſcurioribus faciendũ eſſe arbitror At de his ſa tis Nunc de diffinitione ac diuiſione coniũctim pauca dicamus nã ita ſe habent ut altera alterius egere uide atᷣ nec.n. niſi qui recta diſtributione uſus eſt diffinire ſe unquã ĩtelliget nec recte unquã diſtribuere poteris niſi quid ſit quod diſtribuendũ eſt circũſcripſeris Diffi nitio eſt coactæ in ſe atque complicatæ rei breuis & ab ſoluta p orationem explicatio diffinitionũ quatuor ſũt genera ſubſtãtiale deſcribens p partitioné p diuiſioné Nã qui plura faciũt ea connectũt quæ aut ad hæc facile reducũtᷣ aut leuiora ſunt quã ut diffinitiones appellari poſſint Subſtãtialis diffinitio eſt orõ quæ id quod diffi nitur quid ſit explicat breuiter & abſolute Deſcriptio é oratio quæ rei alicuius proprias poteſtates breuiter & abſolute ãplectitᷣ per partitioné diffinitio é oratio quæ per enumerationem partiũ breuiter & abſolute aliquid totum oſtẽdit Per diuiſionem diffinitio eſt orõ quæ ſpe cierũ diſiũtiõe breui ac abſoluta genus aliquod oſten/ dit Diuiſio é rei alicuius ĩ partes ſuas diſtributio eius duo ſunt genera unũ quod per ſe rem aliquã diſtribuit alterũ quod per accidens partitur Prioris rurſum tres ſunt ſpecies generis in ſpecies quæ ꝓprie diuiſio dicitᷣ

ut animalis hoc rõnale Illud irrationale Totius in par
tes quam particionem proprie possumus nũcupare ut
domus infundamenta parietes tectũ uocis in significa
tiones quæ distinctio appelletur ut canis uel piscis uel
terrestre animal uel sidus posterioris itidem tres sunt
modi quo substantiam quæ subiicitur per accidentia par
timur qui subiecti in accidentia diuisio dicitur ut homi
nũ alii pii alii Impii quo accidentia per substantias quẽ
accidentis in subiecta nominamus ut omnium quæ ex
petuntur alia incorpore alia in anima sita sunt Extre
mus est accidentis ĩ accidentia distributio ut candida
omnia uel dura sunt ut lapides albissimi uel liquentia
ut nix Hæc accidentis in accidentia diuisio sola ĩ alter
utrum separatur uti eorum quæ dura sunt quædam alba
sunt ut lapis parius quædam nigra ut terebintus & rur
sus eorum quæ nigra sunt alia dura ut hebenus alia liquẽ
tia ut pix His ita dictis illud communiter mihi præci
piendum uidetur diuisionẽ generis & eam quæ secun/
dũ accidens ẽ inopposita semp fieri & cũ oppositionis
species quatuor sint cõtraria cõmodissime oĩũ adhiberi
Contradictoria etiam & quæ per priuationẽ & habitũ
dicuntur non esse abiicienda quæ uero relatiue oppo/
nũtur si rem per se diuidimus nullum habere locum si
per accidens nõ omnĩo negligẽnda dicimus enim hõi
nes alios dominari alios seruire Item omnẽ diuisionem
ea sola excepta quæ uocẽ in significatiões distribuit ni
hil oportere plus minus ue continere Verum cum uocem
in sua significata distinguimus ea complecti nõ nunq̃

ſuficiet quæ ad rem noſtram faciunt Eſt autẽ õnis diſ
tinctio duplex Nã aut unius atq; ſimqlicis eſt termini
quæ diſtinctio æquiuoci dicit̃ aut orationis q̃ ãphibolo
giam græci nos ambiguum dicimus ut dico te æacide
romanos uincere poſſe Ambiguum adiectione termini
uel mutatione orationis aperiendum Aequiuocum ſi in
ſtitutiõe æquiuocum eſt ad grãmaticos confugiendum
dicimus autem æquiuocum quod nec accentu nec aſpi/
ratiõe nec genere nec orthographia nec numero diſtĩ
gui poteſt Sin modis quibuſdam ad multiplices uarias
que res terminus applicari poteſt aut ex ſe ſolo aut ex
adiũcto potius huiuſcemodi uim hr̃e uidetur primi di
ſtinctio non eſt unius doctrinæ Multa.n. aliter phiſi/
cus aliter primus philoſophus aliter dialeticus aliter
orator exponit Quam obrem inſanire mihi uident̃ nõ
nulli qui adeo rudes atque indocti ſunt ut audiant aſſe
rere dialeticũ æquiuocationes effugere nõ poſſe niſi ſin
gulorũ uerboꝝ uim eam ac poteſtatem optime nouerit
quæ a grãmaticis tradit̃ quam ſi aprime tẽuerit æqui
uocis ipſum implicari nõ poſſe raro.n.& pene nunquã
multiplici ſignificatiõe uerbi dialeticus aut decipit aut
decipitur Modi ergo ſunt quidam qui etiam eos ipſos
qui ratiocinant̃ fallunt quos diſtinguere unius nõ eſſe
diſciplinæ ariſtoteles oſtendit qui multa in phiſicis ut
naturalis multa ĩ prima philoſophia ut methaphiſicus
multa in ethicis ut moralis non nulla in dialeticis ut
logicus diſtinxit ueꝝ ut quale ſit quod dicimus pateat
exemplis utamur infinitũ dicimus cuius terĩnũ ĩuẽire

nō possumus unū ergo significat sed tamen alio quodā modo continuū alio discretum infinitum diciūs & hoc quidem appositione illud diuisione infinitum asserit aristoteles Tempus autem utroq; modo nam si quis cōtinuū non diuisionis termino sed magnitudinis infinitū fingit nō diuisione solum ueꝝ etiam appositiōe īfinitū dici potest Item unū inphisicis quod aristoteles continuo dicit ut linea una indiuisibili ut pūctus unus rone ut uinū temetum in quinto uero primæ philosophiæ secundū se & secundum accidens unum distinguit eiusque quod unū secundū se est multos subiicit modos ac dialetici numero specie genere ut Cicero homo animal unū dici perspexerunt ita cum unum sit quod a cæteris seiūctum sit ipsum quidē secundū quod unum est indi/uisibile est hac una eademque significatione semper dicitur modus autem uariat᷑ Alterū modum diximus cū non ex se sed ex adiuncto terminus adeo uariis atque multiplicibus accipit᷑ modis ut non eandem potestatē sed aliam atq; aliam hr̄e uideatur ut homo cum dicitur quid significet uides pro quo accipiat᷑ ignoras si disputat aut si species ē adiunxero aliter atq; aliter accepisti Has suppositiones Iuniores appellāt quas si quis penitus tenere cupiat dialeticorum qui ea de re multa ac inquisita uolumina cōscripserūt diligenter euoluat no/bis solum admonuisse terminoꝝ acceptionē ex adiūcto mutari sufficiat nam eius rei diligentior doctrina & lōgior est & ad usum oratoriū affert pene nihil Quod si quis putauerit in statu legitio ꝑ ābiguū āphibologiā

huiuſmodi poſſe incidere cũ id uſu euenerit dialeticos conſulat nos quoniã raro ac pene nunquã accidere putamus tam longã atquæ obſcuram doctrinã prætermiſſimus & hæc quæ diximus eo tendũt ne tu etiam ſicuti multi oĩum rerum ignari ad dialeticas amphibologias & æquiuocationes grãmaticũ putes multũ poſſe cõferre Nunc quoniã de uocis diuiſione diximus pauca de partitiõe totius & geẽris dſſeramus nã cæteroꝝ uel ex his quæ iã dicta ſũt uel ex his quæ dicentur apertiſſime cõſtabit Totũ igitur quatuor modis dicitur ſpecie cõtĩuo uniuerſali uirtute ac poteſtate Totum ſpecie cum partimur in ſubſtantiales partes partimur ſubſtantiales ptes ſũt ex quibus unius cuiuſque ſubſtãtia primo conſtat ut materia & forma hoc modo dicĩus hõiẽ aĩa & corpore cõſtare totũ cõtĩuũ ĩ ptes ſẽp ĩtegrãtesſcidiuſ integrãtes ptes dicĩus quæ totũ ita cõponũt ut non ad formã ſed ad materiã eius reduci uideantᷣ Haꝝ aliæ ſimiles ſũt aliæ diſſimiles Similes dicũtᷣ quæ ſunt eiuſdẽ rõnis ut caro oſſa nerui cæteraquæ quibus animalium corpora cõponũtur Diſſimiles quæ nõ ſũt eiuſdẽ rõnis ut homo in caput toracem manus & pedes in particiõe huiuſmodi præter ea quæ de omni diuiſione cõmuniter diximus dãda eſt opera ne partes partiũ cõmiſceamus nã qui hõiẽ ĩ pedes thoracẽ caput brachiũ & digitos partitᷣ aut cũ dixit caput oculos aures cæteraſq; huius addit particulas oĩa cõfundit totũ uniuerſale in ĩdiui/dua ſemper uſque diſcerpitur Totũ poteſtate eſt quod uirtutibus quibuſdã cõſtat id in uirtutes ac poteſtates

ſuas ſcinditur ut anima in uegetantem ſẽſibilem ac rationalem Non enim generis in ſpecies uel differẽtias hæc diſtributio eſt impmixtæ nãq; ſunt ſpecies ſemper atq; differentiæ nec cõtĩui cũ de ptibus ſuis cõtinuum nullo mõ prædicari poſſit nec rei ũiuerſalis ĩ ĩdiuidua uel quõiã poteſtates ipſa genera ſũt nõ ĩdiuidua uel quoniã ĩ idiuidua æqualiter uniuerſale deſcendit ueꝝ de totius diſſeparatione ſatis dictum eſt generis autẽ ĩ ꝓximas ſpecies uel differentias fiat diuiſio Nã qui dicit ſubſtã tiale aliud animatum aliud inanimatum cum non in ꝓximas differẽtias partitus ſit nõ recte diuiſit nã &ſi tam animatum quã inaĩatum ſubſtãtia eſt non tamen ĩ hæc primo ſed in corpus & ĩ incorporeum ſubſtãtia ſcĩ/ditur deinde corpus in illa & corpus aĩatũ in ſenſibile ac in ĩſenſibile eoque mõ uſque in ſpecialiſſimas ſpecies Primũ igitur diligenter aduertamus ut in primas ſpe cies uel differentias diuiſio fiat deĩde ut ſpecies potius quã differẽtias accipiamus in ſpecies enim ꝓprie gẽus nõ ĩ differẽtias ſcinditur uerũ quoniã reꝝ ſpecies pleꝝ que nõine carẽt maximeque illæ quæ rurſus tãquã ge nera diſiũgi poſſũt quas ſubalternas nũcupaũs differẽ tias ſpecieꝝ loco põimus nã cũ differẽtia ſit qua aliud ab alio diſtare aſſerĩus oĩs differentia ad diuiſionẽ quã uis nõ õnem idonea eſt differentia igitur triplex ẽ quæ actu a ſubiecto ſeparari poteſt ut ſedere ſtare candidũ eſſe nigrũ eſſe quæ actu quidẽ nõ ſeparratur ſed ſola ratione ac mente diſiungi poſſe percipiť quo mõ albus cignus a nigro coruo differre uideť & quæ nullo pacto

non modo non actu sed nec mente quidem tolli potest
Nam si tollitur id quoq; perimitur quod ea re ab aliis
differt ut rationali a cæteris homo differt & si rōnem
ab eo tollas nec homo quidem erit quā differentiā solā
in diuisione generis adhibere debemus nam reliquæ di
uisioni quæ per accidens fit accōmodantur ipsas ergo
substanciales drās quas & specificas appellari diximus
sub genere ponemus proximo semperque oppositas ut
iam dictum est inueniemus Per oppositionem negatio/
nis cum uni tantum differæ nomen sit inditum ut nūe
rorum alii primi sicut tres septem alii non primi ut nouē
per contraria ut colorum alii nigri alii albi alii neutri per
habitū & priuationem ut animaliū alia rationalia alia
irrationalia reliqua quæ relationis est oppositio in diui
sione generis locū non habet Ad hæc ordinem quendā
retinere debet diuisio ut negatio semper postrema po
natur affirmatio & habitus præcedat Nam & docemur
facilius & natura prius affirmatio & habitus est poste
rius negatio atque priuatio Diuisiōe generis usque ad
species ultimas recte deducta facile erit omnem speciē
quæ primo generi subiecta sit substanciali diffinitione
cōplecti cōstat .n. diffinitio genere ac differētiis Qua
re nec generalissimū hac diffinitione nec īdiuidua diffi
niri possunt nec .n. ultimū ultra ultimum est nec īdiui/
dua substantiali differentia differre possunt Cum igitur
rem aliquā diffinire uolūs facta diuisione supioris ge/
neris usq; ad extremas species genus eius rei proxīum
primo deinde eius generis diuidentem differentiā ge/

neri adiūgemus quæ si rei nō exæquātur ita ut cōuer/
tantur tertiā adiiciemus uel etiā quartā quousque dif
finitio nec plus nec minus sed rem ipsā perfecte abso/
luteque cōplectatur adeo ut cum ea cōuertat ut cū uo
lo diffinire hōiē primo aīal quod hōini ꝓximū geūs
est deinde r̄onale differentiā assūo dicoque hōinem ēē
aīal r̄onale qua oratiōe substātia hōinis explicata ē ni
si quis putet ut platonici cælestia quoque corpora quæ
perpetua ac īmortalia sunt r̄onalia esse aīalia tūc enim
ex sectiōe r̄onalis aīalis mortale ac īmortale mortalitas
diffinitiōi hōinis est applicāda ut hō sit aīal r̄onale ac
mortale quod si quis ut ātiqtas credebat nīphas esse
quasdā lōgæuas mortales qdem sed hoc hōinibus di/
uiniores quod se ratiocinādo discūt cū hōines si nihil
penitus audiāt nihil discāt si quis inquā id uerum esse
putabit facta huius īnominati gn̄ris distributiōe quod
nīphæ quæ sciāt ex se sciāt hōines non ex se r̄ocinādo
primo sed audiēdo re atque actu quod didicerint sciāt
diceremus hōiē esse aīal r̄onale ac mortale disciplinæ
capax ac ita demū quidquid homo erit huiusmodi erit
animal & quidqd huiusmodi animal hō erit nec plus
nec minus positū erit in diffinitione quod cum accidit
uertere retro poteris diminuta enim diffinitio uerbis
maiorē habūdās minorē rerū cumulū facit Item cum
quid sit uerbū ad īuenire studeā genus primo assūmā
& cū omnē uocē uideā in duo scindi in eā quæ aliquid
ac in eam quæ nihil significat uocem significātē dico
esse uerbū sed non sufficit nā significātiū uocū quæ na

tura significāt uerba non sūt addo igit̃ institutione si/
gnificās uerum quoniā tā nōen quam orō istitutiōe si
gnificāt ut a nomine separem cū tempore ut ab oratio
ne uerbū segregem cuius nulla pars enodare possumus
quā si species uel differētias eis primo subiectas ōnes
uel specierū diffinitiōes disiūgēdo ꝓferaūs ut substātia
est quæ uel sensu uel mente per se esse cōpræhendit̃ Et
quātitas est cuiuscūque partes uel cōmuni termino cō
iūguntur uel disiūcte aceruū ex unitatibus constituunt
hoc mō & quod ē describimus cū dicius ens est quod
uel per se cōsistit uel alteri ībæret quod si quis nō ꝓxi
ma sed lōgiora enumerat quæ tamen cūcta per multi/
tudiné cōpræhendi non possūt nō p diuisioné explicabit
sed ea orone utet̃ quā nō nulli diffinitioné nō ratione
græci περ appellāt ut substātia est uerbi grā homo e
quus bos lapis arbos & cetera Sed de diuisione ac dif
finione satis multa nunc de obligatione non nulla affe
ramus Obligationem Iuniores appellāt cū nec necessa
ria nec īpossibili re ꝓposita de ea sic disputāt ut positi/
oné custodiāt Thesis ergo quædā quā nos ifinitionem ī
rhetoricis nominaūs obligatio est quā qui defendit id
circo dicitur obligatus quod nō licet ei qdquā asserere
quod cōtra id quod posuit esse uideatur quam ad rem
præcepta etiā quædā afferunt mea sententia utilissima
Nā qui ea neglīgūt eos uideo tāquā pueros aut ōnino
rudes mō hoc modo illud incōstāter ne stulte dicā af/
firmare quod ne tibi uel in sermone uel ī scribēdo acci
dat primo diligenter caue ne quod ex re quā iam ꝓpo

fuisti sequitur uel ex ea simul cū uno pluribusue iā datis ignorāter neges ut si hominē dixeris non negabis aīal aut si hominem & eloquentem non negabis prudētem & si hæc probum quoque uirū esse nō repugnabis Contra uero si quid aut positiōi repugnat aut uni pluribus ue in disputando concessis uel quouis modo ī sermone datis id pernegandum est Aliter enim nos ipsi causam nostrā euerteremus & ex aduersarii causa nō ex nostra diceremus ita eloquentem quem dixeris ineptum negabis Hunc uero & eloquentem si imprudentē asseueres stulticiæ est Ad hæc danda est opera ne quid efferas ex quo alicuius rei quam iā protulisti oppositū eueniat ut si quem insolentē appellaueris eundē postea coli ab omnibus affirmes Sequitur enim insolentiam arrogantia & hanc odiū Quare & insolentiam præterea si quis ex his quæ iam cōcessa sunt & opposito eius quod abnuis uno pluribus ue conficitur id uero si cum asseueratione agis affirmandū est ut si quoniā ōnes homines natura eloquentes credis artificio te negas eloquentē illud constanter proferendū est nulla te obseruatione ad eloquētiā iuuari Semper igitur quidquid sequitur ex his quæ aut sponte diximus aut interogati dedimus aut etiam coacti concessimus aut oppositis eoꝝ repugnāt uel spōte si prætereundū nō est afferemus uel interogati dabimus nisi res apertissime impossibilis sit quidquid autē repugnat dictis uel opposita eoꝝ consequitur si prætermittendū non ducimus sponte negabimus interogati non cedemus nisi res plane sit necessaria ita primo se

quentia repugnātiaque perſpiciéda nec ex qualitate e
orū niſi neceſſaria uel impoſſibilia ſint ex ui cōſecutōis
uel repugnantiæ reſpondendū deinde ſi quæ huiuſmōi
ſunt quæ iuniores impertinentia dicunt ea proponunt
ex qualitate rerum ipſarum reſpondendum ac ut per ſe
neceſſarium quod nūq̄ eſt negandum ſic impoſibile per
ſe nunq̄ concedendum Quas obres ingenio ante totā
rem & quidem acriter proſpicere debemus & ſingula
eorū quæ dicimus ita conſideranda ut quidquid ex qua
cunque re conſequitur non lateat uerum quoniam ora
toris materia plerumq; ueriſſimilis raro neceſſaria eſt
ac ueriſſimilia in utramq; partem non nūq̄ trahuntur
aut habent ex altera quoque parte aliquid ueriſſimile
ut ipſa quæ ueriſſimilia ſunt quandoque opponi uideā
tur ut multi pecuniæ quam officii cupidiores ſunt cui
opponitur & ueriſſimiliter dicitur quis eſt qui non of
ficii q̄ pecuniæ cupidior ſit: Quoniam ergo ita ſe res
habent diligenter aīaduertendum eſt ne ut ignorātes
modo hoc modo illud in eadem diſputatione dicere ui
deamur quod cum omnium difficillimū in dicendo ſit
fiet facilius ſi finem quo peruenturi ſumus mente com
plectamur & quidqd dicīus eo dirigaūs ueꝝ ne quis
putet hæc præcepta quæ breuiter expoſuīus non tanto
opere utilia eſſe non grauabor uel ad doctrinā tuā uel
ad rhetoricoꝝ nr̄oꝝ cōmendationē exemplorū loco ea
dicere quæ multi ſuo & multitudinis iudicio docti īcō
ſtanter aſſerūt quos ſi uidebit̄ aliis uolūinibus nomīa
tim redargueūs ut eoꝝ memoria non ut ipſi putant cū

ſciētiæ laudæ ſed cū ignorātiæ culpa & quidē quouſque
līgua latina addā etiā græca extiterit poſteris tradat
Solēt ergo multi rhetoricæ artis ignari nobis detrahe
re ꝙ de rhetoricis ſcripſimus cū eloquētiæ prīceps. M.
Tullius multa uolūina ea de re nobis reliquerit quo
neminē unquā melius rhetoricā docuiſſe aſſerūt deīde
ſui obliti cū longius ī ſermone ꝓceſſerit Marcū Tulliū
aiunt aliter atque aliter eadem de re ſcripſiſſe ac in di
uerſis uoluminibus diuerſas opiniones tenuiſſe ex quo
rudes atque agreſtes hōines cōfici non uident cōfudiſ
ſe non docuiſſe ipſum rhetoricā nō dico hæc quod mihi
etiā. M. tullius cōfudiſſe omnia uideat ſed quod ex uer
bis eoꝝ cōſequitur id circo magis mihi ſcribendū fuiſſe
quod Cicero ut ipſi dicūt tot opiniōes ſecutus ſit quot
libros edidit Quid quod agaſo ſcripſit turpe eſt īquit
latinis a græco homine diſcere deinde cum multa uelit
oſtendere a maioribus relicta nr̄is de facultate dicēdi
uolumina ariſtotelem hermogenem demoſthenē ac iſo
craticā ſcholā in mediū adducit qui omnes quoniā græ
ci fuerāt nō dubito quin uideas irretitū uerbis ſuis te/
neri aduerſariū Hæc adiicere placuit nō ut ignorantiā
alicuius detegerem neminē enim nominaui ſed ut ītelli
gas præcepta hæc obligationis ſemper in omni ſermōe
ac diſceptatione ac multo magis in ſcribendo conſeruā
da nūquā. n. dicere cū aſſeueratiōe poteris quod cicero
admonet niſi quæ dicta ſunt faciliora tibi exercitatiōe
feceris Nā qui hæc negligūt eos uideo alioquin doctos
ea ignorātia ſua ſcripta cōnectere ut nō paruo pudore

affici soleā quādo cum huiuscemodi hominibus sermo habetˀ quos si quis reuocare ab erratis uellet nō sui uel doctrinæ ipsius gratia sed intolerabili quadā arrogantia id eum facere putarent Quare putrescant hi quidē sua inscitia quāuis doctis omnibus atque peritis dedecori sint cum inter eos enumerentur Tu uero da operā non hæc solum uerum & multo maiora & plura consequaris ut ratiōe dicendi recte habita & maiorū sciētia rerum non abiecta uere doctus & sis & uidearis : : .

.:F I N I S:.

Per Gabrielem Fontanam Placentinum
iisdem typis quibus impressae sunt
Ciceronis Topica, Oratoriae partitiones
1477.